

SITOWISE

Vanhankaupunginkosken padon purkamisen selvitys

Vaihtoehtoiset skenaariot ja vaikutusarviointi

RAPORTTI

SIMO TAMMELA, PAULA LONKA, SANNA KORKONEN, TIINA OKKONEN, GIOVANNI CHAURAND

7.10.2026

Johdanto

- Työssä on laadittu Vanhankaupunginkosken alueen vaihtoehtovertailu, jossa huomioidaan kokonaisuutena aiemmin laadittu länsihaaran padon purkamisen esiselvitys (Sitowise 2023) ja itähaaran kunnostuksen yleis- ja rakennussuunnitelma.
- Padon purkamisen esiselvityksen skenaarioista 3 ja 4, sekä itähaaran kunnostuksen toteuttamisesta ja niiden ajankohdan yhdistelmistä laaditaan vaihtoehtovertailu.
- Vaihtoehtovertailun tavoitteena on etsiä optimaalisin vaihtoehto parantaa kalojen kulkua Vanhankaupunginkoskella. Tavoitteena on myös huomioida alueen virkistyskäyttö sekä kulttuuri- ja maisema-arvot.
- Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purun ja uomakunnostusten skenaariotarkastelusta pyydettiin lausunnot Helsingin kaupunginmuseolta, Museovirastolta ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:ltä. Lausunnot ovat raportin liitteinä.

Tiivistelmä

Vanhankaupunginkosken vaihtoehtotarkastelussa selvitettiin länsihaaran padon purkamisen ja kosken kunnostamisen vaihtoehtoja sekä niiden vaikutuksia muun muassa kalojen kulkuun, luontoon, virkistyskäyttöön, maisemaan ja kulttuuriympäristöön. Vertailussa tarkasteltiin myös vaihtoehtoa, jossa pato säilytetään ja itähaaraa kunnostetaan.

Padon purkaminen ja luonnonmukaisemman kosken palauttaminen voi monissa kohteissa parantaa vaelluskalojen kulkua ja lisätä joen ekologista monimuotoisuutta. Vanhankaupunginkoskella tilanne on kuitenkin erilainen. Vantaanjoki jakautuu kahteen haaraan, joista itähaara toimii jo nykyisin kalojen kulkureittinä. Vettä ei vähävetisinä aikoina riitä molempiin haaroihin niin paljon, että molemmat voisivat toimia hyvin kalojen kulkureitteinä ympäri vuoden.

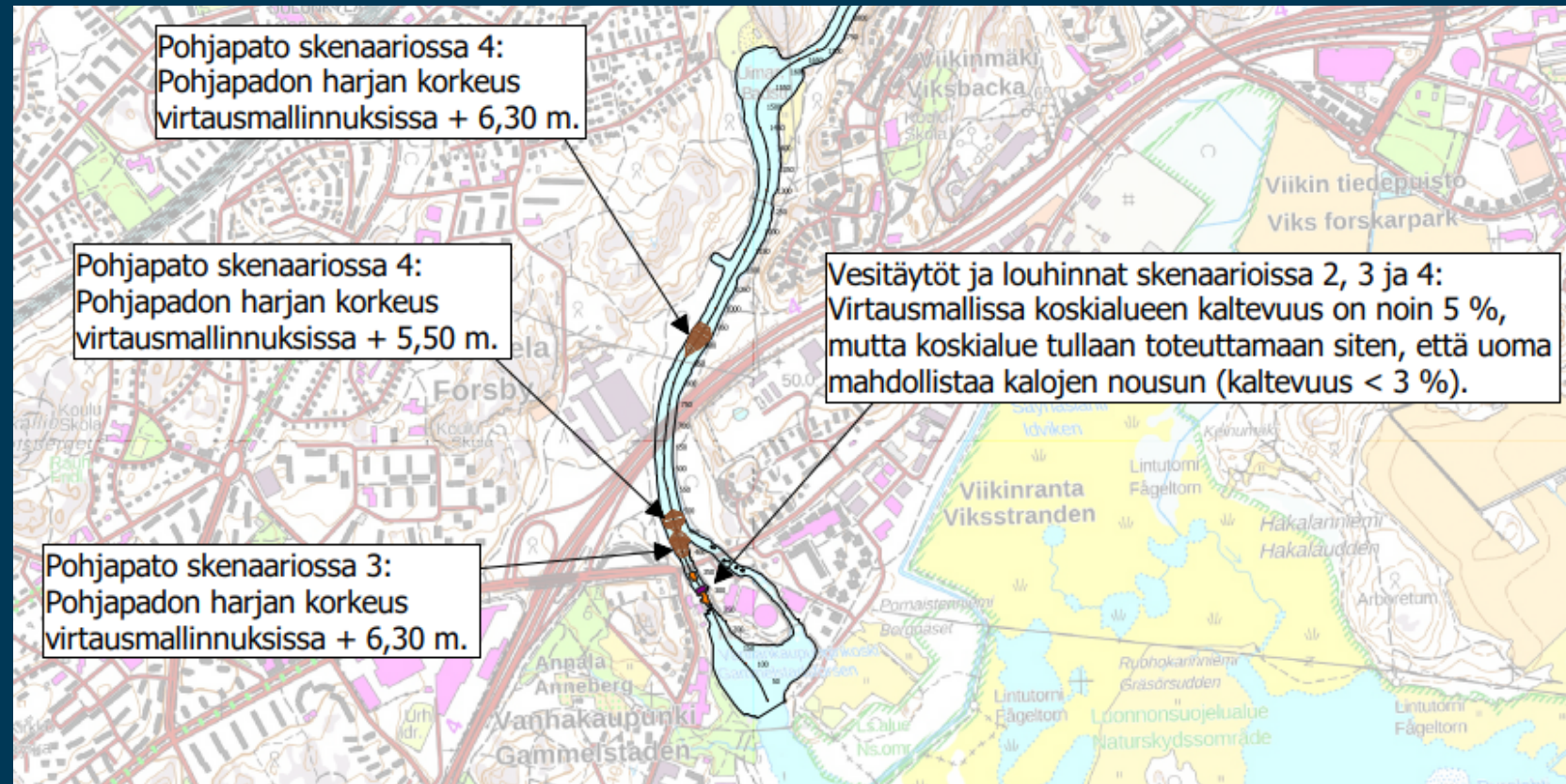
Padon purkamiseen perustuvissa vaihtoehdoissa joko länsihaara jäisi vähävetiseksi tai kuivuisi pitkäksi aikaa tai itähaara olisi kuivana jopa 200–275 päivää vuodessa. Länsihaaran muuttaminen luonnonmukaisemmaksi koskeksi voisi lisätä maisemallista ja ekologista monimuotoisuutta, mutta veden vähyys rajoittaisi hyötyjä. Useissa vaihtoehdoissa kalojen vaellusmahdollisuudet ovat jopa nykyistä heikommat.

Vertailussa kokonaisuutena parhaaksi ratkaisuksi osoittautui itähaaran kunnostaminen ja länsihaaran padon säilyttäminen. Kunnostus lisäisi itähaaran vesimäärää, helpottaisi eri kalalajien nousua sekä parantaisi virkistyskäyttöä ja turvallisuutta. Samalla historiallinen pato sekä alueen maisema- ja kulttuuriympäristöarvot säilyisivät. Suunnitelmat ovat valmiit ja niillä on vesilain mukainen lupa.

Padon purkaminen muuttaisi Vanhankaupunginkosken maisemaa ja historiallista kulttuuriympäristöä pysyvästi. Laajimmissa purkuvaihtoehdoissa Vantaanjoen vedenpinta laskisi kosken yläpuolella noin metrin keskivirtaamilla, ja vaikutukset ulottuisivat noin 650–700 metrin matkalle. Muutokset vaikuttaisivat myös rantavyöhykkeeseen, kasvillisuuteen ja virkistyskäyttöön.

Lähtökohdat: Vanhankaupunginkosken padon purkamisen esiselvitys 2023

- Skenaario 3
 - Yksi pohjapato länsihaaraan
 - Padon harja nykyisen padon tasolla
 - Nykyisen padon alueen kunnostaminen koskeksi
- Skenaario 4
 - Kaksi pohjapatoa pääuomaan
 - Ylemmän padon harja nykyisen padonharjan tasolla
 - Nykyisen padon alueen kunnostaminen koskeksi

Vantaanjoen virtaamat

- Keskialivirtaama 2 m³/s
 - Keskimäärin 9 päivää vuodessa
 - Pinnankorkeus nykytilassa +6,30
- Mediaanivirtaama 7 m³/s
 - Keskimäärin 174 päivää vuodessa
 - Pinnankorkeus nykytilassa +6,50
- Keskivirtaama 16 m³/s
 - Keskimäärin 265 päivää vuodessa
 - Pinnankorkeus nykytilassa +6,65
- Keskimääräinen tulva noin 60 m³/s
 - Keskimäärin virtaama ylittää arvon 18 päivää vuodessa
 - Pinnakorkeus nykytilassa +7,25
- Kerran kolmessa vuodessa toistuva tulva noin 140 m³/s
 - Pinnankorkeus nykytilassa +7,75
- 1/10 vuodessa toistuva tulva noin 185 m³/s
 - Pinnankorkeus nykytilassa +8,15
- Hätä-HW +8,80

Skenaarioasettelu

- Skenaario A
 - Itähaaran kunnostus + esiselvityksen skenaario 3
- Skenaario B
 - Esiselvityksen skenaario 3 + itähaaran kunnostus
- Skenaario C
 - Esiselvityksen skenaario 3
- Skenaario D
 - Itähaaran kunnostus + esiselvityksen skenaario 4
- Skenaario E
 - Esiselvityksen skenaario 4 + itähaaran kunnostus
- Skenaario F
 - Esiselvityksen skenaario 4
- Skenaario G
 - Itähaaran kunnostus (0+ vaihtoehto)

Skenaario A - toteutus

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen itähaaraan
 - Itähaaran kunnostus
 - Itähaaran työpadon purkaminen ja länsihaaran työpadon rakentaminen
 - Padon purkaminen, pohjapadon rakentaminen ja kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen
- Nykytilassa länsihaaran virtauskapasiteetti on noin 2/3 koko joen virtaamasta.

Skenaario A ja B: Länsihaara jää suuren osan vuodesta vähävetiseksi tai kuivaksi.

Skenaario B

Skenaario B: Pohjapato
länsihaaraan + itähaaran
kunnostus

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen länsihaaraan
 - Padon purkaminen, pohjapadon rakentaminen ja kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen ja itähaaran työpadon rakentaminen
 - Itähaaran kunnostus
 - Itähaaran työpadon purkaminen
- Nykytilassa itähaaran virtauskapasiteetti on noin 1/3 koko joen virtaamasta tulvatilanteissa.
 - Itähaaran alhainen kapasiteetti on merkittävä riski pienilläkin tulvilla länsihaaran kunnostuksen ajan.

Skenaario A ja B – vaikutukset vesitalouteen

- Skenaariot A ja B vastaavat rakentamisen jälkeen toisiaan.
- Mediaanivirtaamalla länsihaara on kuiva (noin 190 päivää vuodessa).
 - Länsihaaran uuden pohjapadon harjaa laskemalla noin 0,2 m voidaan alivirtaama jakaa molempiin haaroihin -> noin 1 m³/s molempiin.
- Länsihaaran pituuskaltevuus on noin 5 % (mutkittelulla voidaan sitä laskea hieman).
- Itähaaran pituuskaltevuus on noin 2 %.
- Kunnostuksessa itähaaran kapasiteetti kasvaa noin 20 m³/s tulvavirtaamilla.
- Länsihaaran kapasiteetin muutos riippuu pohjapadon harjan muotoilusta.
- Pinnankorkeudet yläpuolisella jokialueella laskevat jokaisessa virtaamatilanteessa noin 0,2 m.
- Kalojen nousu ohjautuu merkittävässä määrin itähaaraan, jonka virtaus on suurimmassa osin virtaustilanteista suurempi kuin länsihaaran -> kalojen vaellus pääosin itähaaran kautta.
 - Lisäksi pituuskaltevuus on itähaarassa huomattavasti loivempi, joka tukee kalojen nousua itähaaran kautta.

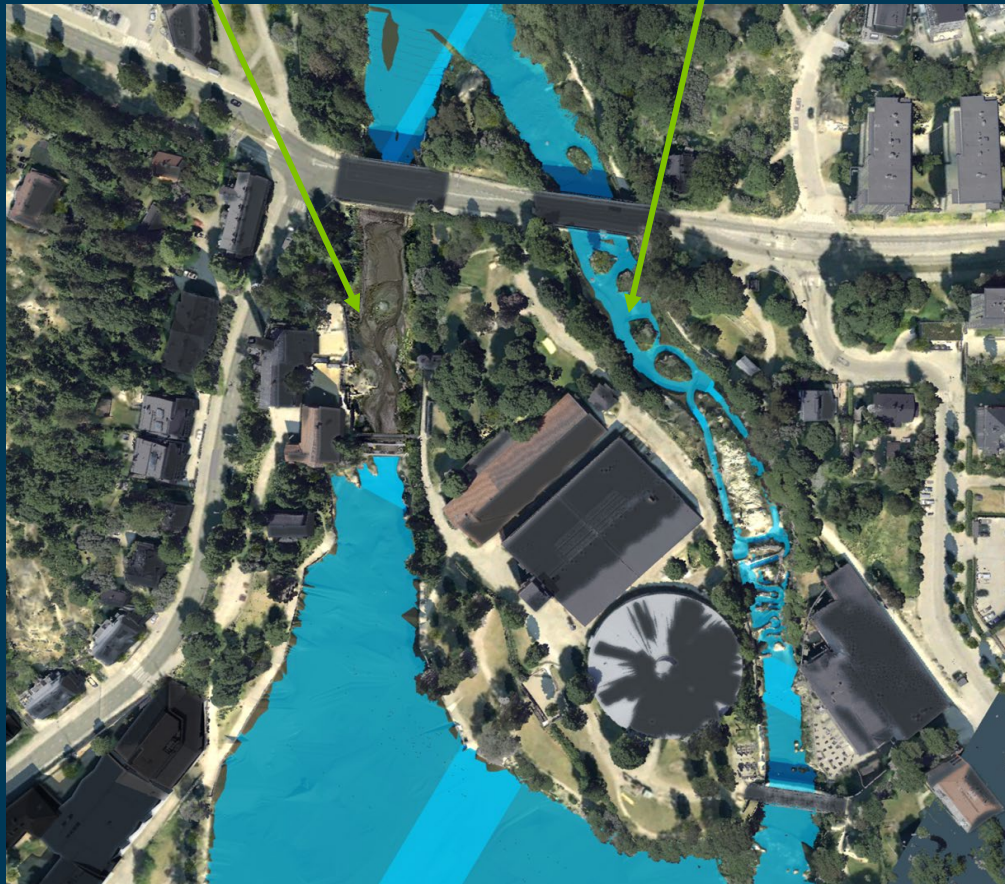
Skenaario A ja B – vaikutukset luontoarvoihin

- Saukkohavainnot ovat itähaarasta (Laji.fi).
 - Molempien uomien kunnostuksen myötä myös länsihaaran uoma voi olla soveliasta ympäristöä saukolle.
- Vuollejokisimpukkakartoitukset on tehty itähaarasta.
 - Vuollejokisimpukkaa esiintyy lähinnä Viikintien itäisen sillan pohjoispuolella.
 - Rakennustoimien vaikutusalueen vuollejokisimpukat siirretään ennen toimien aloittamista, jolloin simpukoihin ei kohdistu vaikutuksia.
 - Länsihaaran pohja todennäköisesti liian kovaa simpukoiden elinympäristöksi.
- **Skenaario A:** itähaaran kunnostaminen ensin estää saukon ja vaelluskalojen liikkumisen uoman alueella rakennustöiden aikana.
- **Skenaario B:** länsihaaraa kunnostettaessa saukko ja kalat voivat hyödyntää itähaaran uomaa liikkumiseen.
 - Itähaaraa kunnostettaessa kunnostettu länsihaara mahdollistaa saukon ja kalojen liikkumisen.

Skenaario A ja B – maisemalliset vaikutukset

Länsihaaran pato
puretaan

Kunnostettu
itähaara

Skenaario A: Itähaaran kunnostus + pohjapato länsihaaraan
Skenaario B: Pohjapato länsihaaraan + itähaaran kunnostus

Padon purku:

- Länsihaara on kuiva merkittävän osan vuodesta, n. 180 päivää
- Länsihaaran lähellä olevat kalastuspaikat katoavat
- Virkistyskäytön väheneminen kuivana kautena
- Länsihaaran käyttö ja identiteetti muuttuu merkittävästi
- Merkittävä nähtävyys ja kulttuurihistoriallinen kohde menetetään
- Visuaalinen maamerkki ja kohtauspaikka menetetään
- Virtaaman vaihtelu länsihaarassa voi lisätä riskejä (uoman ylitys kuivana kautena, selkeät rajaukset ja opasteet)
- Rannan rakenteiden paljastuessa maisema muuttuu, maisemallinen muutos koko kohdealueella merkittävä
- Merkittävän osan vuodesta vesipinta-ala on melko kapea ja koskimainen - paljon pohjaa ja kivikkoa näkyvissä
- Luonnonmukaisempi ympäristö: koskialuetta ja kivikkoa enemmän näkyvissä
- Pioneerikasvit/kosteikkokasvit valtaavat alaa, vaatii hallintaa
- Luonnonmukaisempi ympäristö, mutta veden vähyys saattaa rajoittaa ekologisen arvon nousua eliöstön ja kasvillisuuden osalta
- Paljastuneilla penkereillä eroosio voi lisääntyä ja rantarakenteiden vedenpaine vähenee - sortumavaara, joka huomioitava suunnittelussa

Veden pinta pysyy yläjuoksulla suhteellisen ennallaan, pinnankorkeudet laskevat noin 0,2 m

1 pohjapato

Vesipinnat laskevat pohjapadon alapuolisella osalla. Vanhankaupungin lahteen saakka kosken suunnitelman mukaisesti

Itähaaran kunnostus:

- Itähaaran vesimäärä kasvaa
- Kalojen nousu helpottuu itähaaran kunnostuksen jälkeen, virkistyskalastusmahdollisuudet kasvavat
- Kaikkien kalalajien vaellusmahdollisuudet paranevat, koska virtaukset ohjaavat kaloja selkeämmin itähaaraan ja loivempi pituuskaltevuus mahdollistaa ylösnousun
- Melonta helpottuu, kun vettä ja syvyyttä on enemmän
- Virkistyskäyttö tulee lisääntymään itäpuolella, jossa voidaan kokea veden läheisyys
- Itähaaran kunnostus vähentää kävelyreitit tulvariskiä
- Virtaaman lisääntyessä eroosio lisääntyy mahdollisesti etenkin uoman yläosalla

Merkinnät

— Virkistysreitti

● Kalastuspaikka

● Näköalapaikka koskenrannalla/rannalle pääsyt

● Näköalapaikka, laaja maisemanäkymä

Muutos

— Virkistys

— Kulttuuriympäristö ja maisema

— Luonnonympäristö

Rantatyytit

— Rantakallio

— Tulvaniitty

— Metsäinen joenvarsi

— Pengerretyt rannat/rantalaiturit

0 100 200 m

Skenaariot A ja B

Vesiekosysteemi ja kalat

- Kalojen nousu helpottuu kaikille vaelluskalalajeille itähaarassa.
- Suuren osan vuodesta länsihaara on vähävetinen tai kuiva, jolloin kalojen liikkuminen siinä heikentyy ja estyy kokonaan. Myös muiden eliöiden elinympäristö heikentyy.

Kasvillisuus

- Länsihaaran kuivuminen muuttaa rantojen kasvuolosuhteita.
- Rantapuusto voi heikentyä, kasvillisuus muuttua ja eroosio lisääntyä.

Virkistys ja turvallisuus

- Melonta helpottuu ja mahdollisuus virkistyskalastukseen paranee itähaarassa.
- Länsihaaran virkistysarvo ei lisäännä, koska uoma on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva. Lisäksi kuivuminen voi lisätä kosken ylityksiä ja siten heikentää turvallisuutta. Länsihaaran virkistysarvo heikkenee merkittävästi.

Maisema ja kulttuuriympäristö

- Padon purkaminen poistaa alueen tunnetun maamerkin ja muuttaa historiallista maisemaa pysyvästi. Suojelupäätösten vastainen.

Skenaario Aja B: Padon purku ja pohjapato länsihaaraan sekä itähaaran kunnostus

Virtaus painottuu itähaaraan. Länsihaara on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.

Skenaario C – toteutus ja vaikutukset vesitalouteen

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen länsihaaraan
 - Padon purkaminen, pohjapadon rakentaminen ja kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen
 - Itähaaraa ei kunnosteta
- Nykytilassa itähaaran virtauskapasiteetti noin 1/3 koko joen virtaamasta
 - Itähaaran alhainen kapasiteetti merkittävä työnaikainen riski pienilläkin tulvilla
- Länsihaara kuivuu, kun vesipinta laskee alle noin N2000 +6.4 m
 - Noin 80 päivää vuodesta
 - Kuivumista voidaan vähentää alivirtaama-aukolla
 - Padon harjan muotoilulla voidaan vaikuttaa purkauskäyrään

Skenaario C – vaikutukset luontoarvoihin

- Länsihaaran kunnostuksen ja padon purun myötä muodostuu saukolle uutta potentiaalista elinympäristöä.
- Länsiuomasta ei ole tehty simpukkainventointeja
 - Pohja on aiemmassa selvityksen¹ mukaan ollut kova, eikä pehmeää sedimenttiä juurikaan havaittu -> ei elinympäristöä länsihaarassa
- Ennen rakentamistöiden aloittamista simpukoiden esiintymistä länsihaarassa selvitetään sukeltaen ja mahdolliset simpukat siirretään.
 - Vuollejokisimpukkapopulaatioon ei siten kohdistu merkittäviä rakentamisaikaisia tai sen jälkeisiä vaikutuksia.

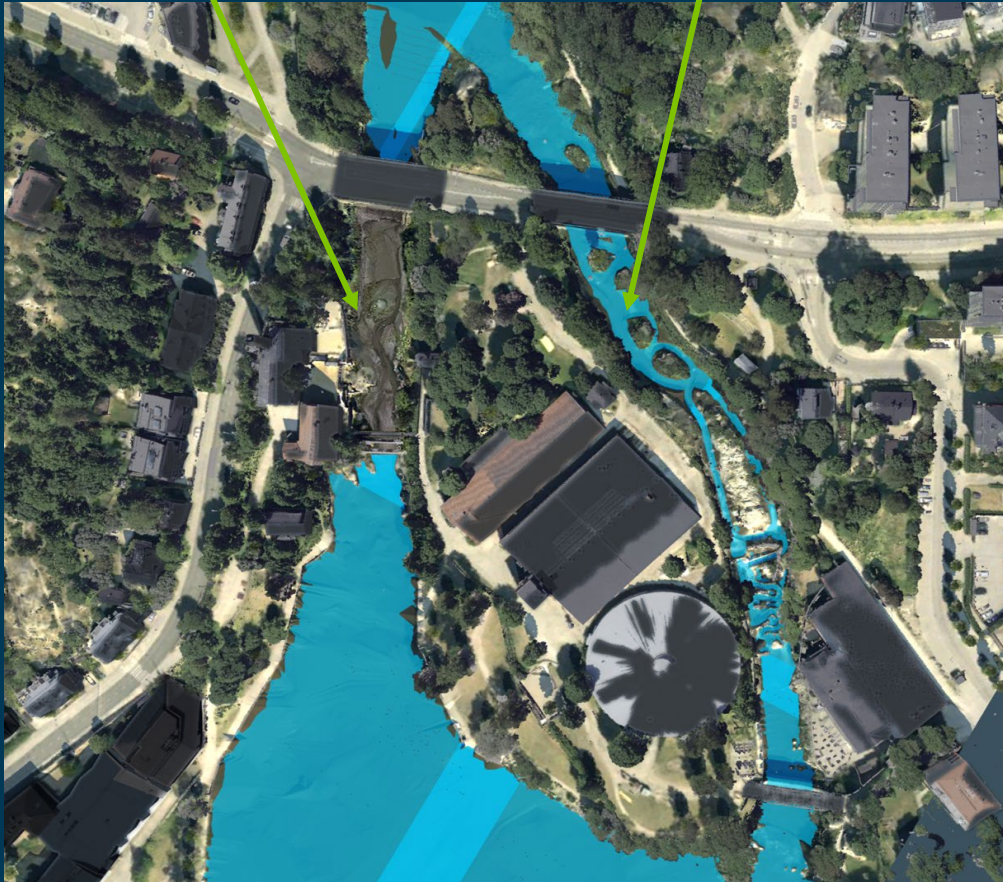
Ei paranna vaelluskalojen nousua Vantaanjokeen, kun itähaara jää kunnostamatta ja koskeksi kunnostettu länsihaara on jyrkkyytensä takia este useille kalalajeille. Lisäksi molempien haarojen vähävetisyys/ajoittainen kuivuminen hankaloittaa vaelluskalojen kulkua.

¹Edasi, A. 2020. Vantaanjoen Vanhankaupunginkosken padon yläpuolisten sedimenttien geokemiallinen koostumus ja määrä. Pro Gradu tutkielma, Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen osasto.

Skenaario C – maisemalliset vaikutukset

Länsihaaran pato
puretaan

Itähaaraa ei
kunnosteta

Padon purku:

- Länsihaara on kuiva vain alhaisimmilla virtaamilla eli vesipinta (kapea koski) on näkyvissä suurimman osan vuodesta
- Merkittävän osan vuodesta koski on kapeahko eli vesipintaa on vähemmän kuin kivipintaa
- Länsihaarasta ei nouse kaloja sen kuivana ollessa ja muutenkin vain kapea koski käytössä
- Länsihaaran käyttö ja identiteetti muuttuvat
- Merkittävä nähtävyys ja kulttuurihistoriallinen kohde menetetään
- Visuaalinen maamerkki ja kohtaamispaikka menetetään
- Virtaaman vaihtelu länsihaarassa voi lisätä riskejä (uoman ylitys kuivana kautena, selkeät rajaukset ja opasteet)
- Rannan rakenteiden paljastuessa maisema muuttuu, maisemallinen muutos koko kohdealueella merkittävä
- Merkittävän osan vuodesta vesipinta-ala on melko kapea ja koskimainen - paljon pohjaa ja kivikkoa näkyvissä
- Luonnonmukaisempi ympäristö: koskialuetta ja kivikkoa enemmän näkyvissä
- Pioneerikasvit/kosteikkokasvit valtaavat alaa, vaatii hallintaa
- Luonnonmukaisempi ympäristö, mutta veden vähyys saattaa rajoittaa ekologisen arvon nousua eliöstön ja kasvillisuuden osalta
- Paljastuneet penkereet eroosiovaarassa?

Veden pinnankorkeudet eivät käytännössä muutu nykytilasta

1 pohjapato

Kalastajanranta

Katariina Saksilaisen puisto

Kuninkaankartanonsaari

Koskipuisto

Verkatehtaanpuisto

Vanhankaupunginlahden suvantoalue

Pornaistenniemi

Itähaaraa ei kunnosteta:

- Kalojen nousu itähaarassa säilyy ennallaan
- Melonta itähaarassa säilyy ennallaan (paikoin liian ahdas, matala?)
- Nykyiset vuonna 1999 rakennetut teräsbetonirakenteet osittain hajonneet (vaarallisia harjaterästankoja)
- Itähaaran virkistyskäyttö ja näkymät säilyvät ennallaan

Merkinnät

- Virkistysreitti
- Kalastuspaikka
- Näköalapaikka koskenrannalla/rannalle pääsyt
- Näköalapaikka, laaja maisemanäkymä

Muutos

- Virikistys
- Kulttuuriympäristö ja maisema
- Luonnonympäristö

Rantatyypit

- Rantakallio
- Tulvaniitty
- Metsäinen joenvarsi
- Pengerrettyt rannat/rantalaiturit

Skenaario C: Pohjapato länsihaaraan

0 100 200 m

Skenaario C

Vesiekosysteemi ja kalat

- Kalojen nousu itähaarassa säilyy ennallaan tai huononee, koska itähaaraa ei kunnosteta.
- Osan vuodesta länsihaara on vähävetinen tai kuiva, jolloin kalojen liikkuminen siinä heikentyy ja estyy kokonaan. Myös muiden eliöiden elinympäristö heikentyy.
- Tämä skenaario ei tuota miltään osalta parannusta vaelluskalojen liikkumiseen, koska vettä ei riitä molempiin haaroihin yhtä aikaa.

Kasvillisuus

- Länsihaaran kuivuminen muuttaa rantojen kasvuolosuhteita.
- Rantapuusto voi heikentyä, kasvillisuus muuttua ja eroosio lisääntyä.

Virkistys ja turvallisuus

- Melonta ja virkistyskalastus säilyvät ennallaan tai huononevat itähaarassa, veden pinnan korkeudesta riippuen.
- Länsihaaran virkistysarvo ei lisäännä, koska uoma on osan vuodesta vähävetinen tai kuiva. Lisäksi kuivuminen voi lisätä kosken ylityksiä ja siten heikentää turvallisuutta. Länsihaaran virkistysarvo heikkenee merkittävästi.

Maisema ja kulttuuriympäristö

- Padon purkaminen poistaa alueen tunnetun maamerkin ja muuttaa historiallista maisemaa pysyvästi. Suojelupäätösten vastainen.

Skenaario C: Padon purku ja pohjapato länsihaaraan, itähaaraa ei kunnosteta

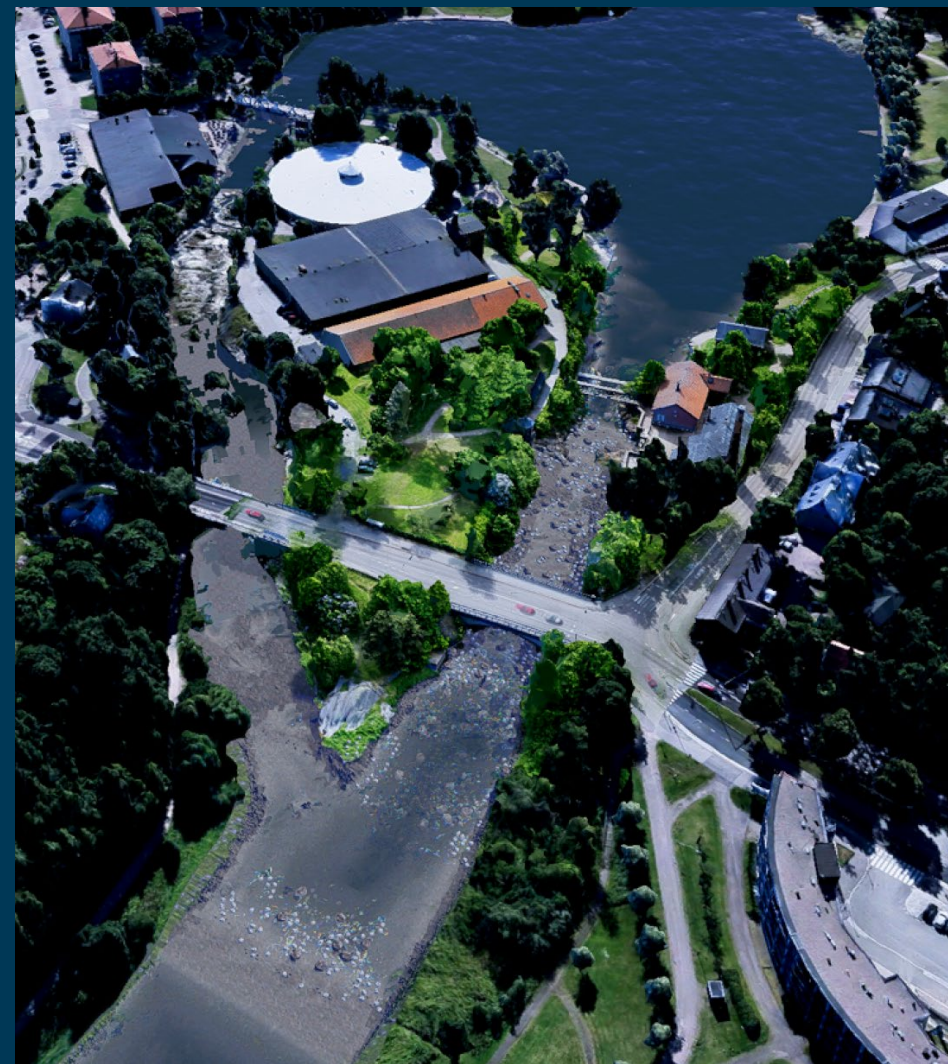
Virtaus painottuu itähaaraan. Länsihaara on osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.

Skenaario D - toteutus

Skenaario D: Itähaaran kunnostus
+ kaksi pohjapatoa pääuomaan

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen itähaaraan
 - Itähaaran kunnostus
 - Itähaaran työpadon purkaminen
 - Työpadon rakentaminen länsihaaraan
 - Kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen
 - Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen osissa
- Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen edellyttää molempien patojen rakentamisen puoli kerrallaan työpatojen kuivattamana
- Pääuoman patojen ja itä-/länsihaaran toimenpiteiden toteuttaminen yhtäaikaaisesti mahdollista

Skenaario D+E: Itähaara jää
suuren osan vuodesta vähävetiseksi tai kuivaksi.

Skenaario E - toteutus

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen länsihaaraan
 - Kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen
 - Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen osissa
 - Työpadon rakentaminen itähaaraan
 - Itähaaran kunnostus
 - Itähaaran työpadon purkaminen
- Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen edellyttää molempien patojen rakentamisen puoli kerrallaan työpatojen kuivattamana
- Pääuoman patojen ja itä/länsihaaran toimenpiteiden toteuttaminen yhtäaikaaisesti mahdollista

Skenaariot D ja E – vaikutukset vesitalouteen

- Virtaama on suurimman osan vuodesta ainoastaan länsihaarassa, johon kalojen kulku ohjautuu. Pituuskaltevuus on noin 5 %, joka mahdollistaa ainoastaan lohen ja taimenen vaelluksen. Voi olla vaelluseste myös lohikaloille osassa virtaustilanteista (hyvin alhaiset virtaamat). Korkeissa virtaustilanteissa vaellus mahdollista itähaaran kautta, mutta itähaaran virtaama suhteessa länsihaaraan on nykytilaa pienempi, joten kala ei löydä itähaaraan.
- Itähaaraan kunnostusta ei todennäköisesti ole mahdollista muokata siten, että itähaara ei kuivuisi (jos länsihaaran nykyistä pohjaa ei koroteta eli rakenneta pohjapatoa länsihaaran yläosaan).
- Itähaara on kuiva kun pinnankorkeus laskee alle +5,8 m (keskimäärin 275 päivää vuodessa).
- Länsihaaran tulvakapasiteetti kasvaa merkittävästi.

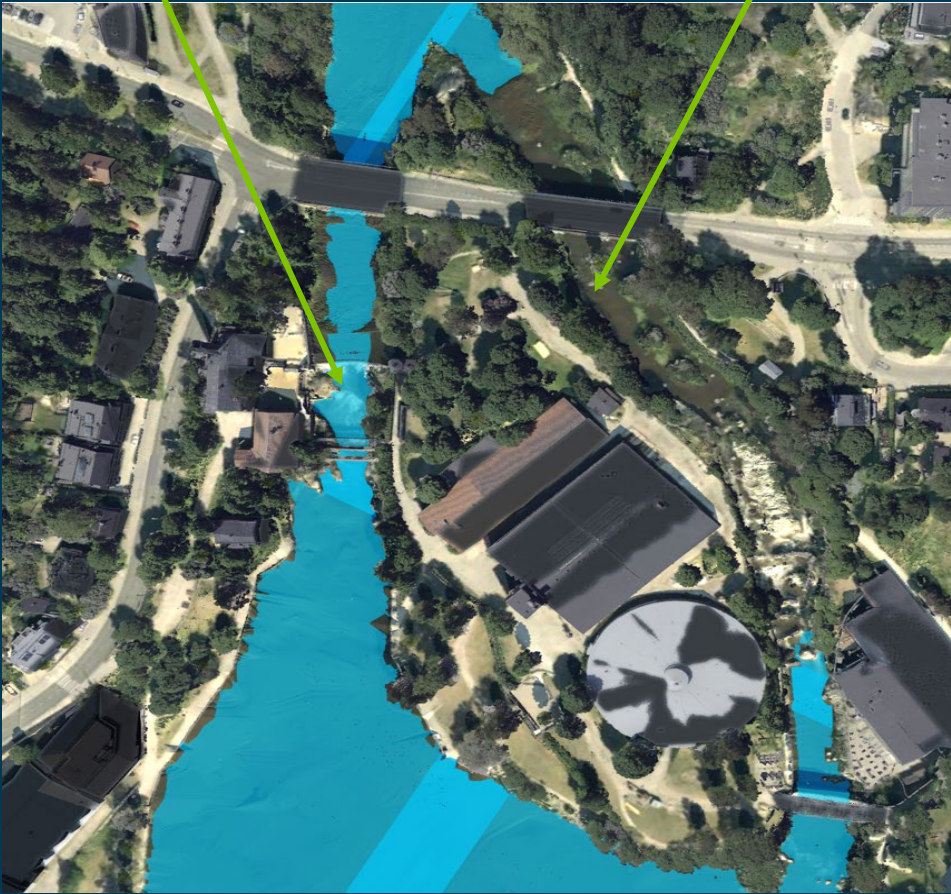
Skenaario D ja E – vaikutukset luontoarvoihin

- Itähaaran saukon vaellusreitti on kuiva merkittävän osan vuodesta, länsihaaraan muodostuu kunnostuksen ja padon purun myötä uutta elinympäristöä.
- Ylemmästä pohjapadosta alajuoksulle vedenpinta laskee merkittävästi vähentäen vuollejokisimpukalle sopivan pohjan alaa.
- Vuollejokisimpukan elinympäristöt itähaarassa ovat Viikintielle asti ainakin osan vuotta kuivana.
- Vuollejokisimpukan elinympäristöt itähaarassa tuhoutuvat/kuivuvat, korvaavaa ympäristöä voi syntyä länsihaaraan.

Skenaario D ja E – maisemalliset vaikutukset

Kulttuuriympäristö
muuttuu.

Itähaara
kuivuu.

Merkinnät

- Virkistysreitti
- Kalastuspaikka
- Näköalapaikka koskenrannalla/rannalle pääsyt
- Näköalapaikka, laaja maisemanäkymä

Muutos

- Virkistys
- Kulttuuriympäristö ja maisema
- Luonnonympäristö

Rantatyytit

- Rantakallio
- Tulvaniitty
- Metsäinen joenvarsi
- Pengerrytetyt rannat/rantalaiturit

0 100 200 m
Skenaariot D ja E

Vesiekosysteemi ja kalat

- Itähaara on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.
- Itähaarassa kalojen kulku vaikeutuu tai estyy kokonaan ja niiden elinympäristöt käytännössä tuhoutuvat. Kalat ohjautuvat länsihaaraan, mutta länsihaaran kosken jyrkkyys on este monille vaelluskaloille.
- Veden pinnan lasku ulottuu Vantaanjoella aina kauimmaiseen pohjapatoon saakka

Kasvillisuus

- Itähaaran kuivuminen muuttaa rantojen kasvuolosuhteita. Kasvillisuus muuttuu ja eroosion riski kasvaa.
- Myös muun eliöstön elinympäristö tuhoutuu itähaarassa

Virkistys ja turvallisuus

- Melonta ja virkistyskalastus siirtyvät kokonaan länsihaaraan. Itähaaran virkistyskäyttö vähenee.
- Kuivuminen voi lisätä kosken ylityksiä ja heikentää siten turvallisuutta.

Maisema ja kulttuuriympäristö

- Padon purkaminen poistaa alueen tunnetun maamerkin ja muuttaa historiallista maisemaa pysyvästi. Suojelupäätösten vastainen.
- Itähaaran kuivuminen muuttaa maisemaa merkittävästi

Skenaario D ja E: Padon purku ja kaksi pohjapatoa pääuomaan, itähaaran kunnostus

Virtaus painottuu länsihaaraan. Itähaara on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.

Skenaario F - toteutus

Skenaario F: Kaksi
pohjapatoa pääuomaan

- Työn toteutusjärjestys:
 - Työpadon rakentaminen länsihaaraan
 - Kosken rakentaminen/kunnostus
 - Länsihaaran työpadon purkaminen
 - Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen osissa
- Pääuoman pohjapatojen toteuttaminen edellyttää molempien patojen rakentamisen puoli kerrallaan työpatojen kuivattamana
- Pääuoman patojen ja itä/länsihaaran toimenpiteiden toteuttaminen yhtäaikaaisesti mahdollista
- Itähaaraa ei kunnosteta

Skenaario F – vaikutukset vesitalouteen

Skenaario F: Kaksi pohjapatoa pääuomaan

- Itähaara kuiva kun pinnankorkeus laskee alle +5,8 (Keskimäärin 275 päivää vuodesta)
- Muuttaa nykytilannetta eniten
- Virtaama suurimman osan vuodesta ainoastaan länsihaarassa, johon kalojen kulku ohjautuu. Pituuskaltevuus noin 5 %, joka mahdollistane ainoastaan lohen ja taimenen vaelluksen. Voi olla vaelluseste myös lohikaloille osassa virtaustilanteista (hyvin alhaiset virtaamat). Korkeissa virtaustilanteissa vaellus mahdollista itähaaran kautta, mutta itähaaran virtaama suhteessa länsihaaraan nykytilaa pienempi, joten kala ei löydä itähaaraan.

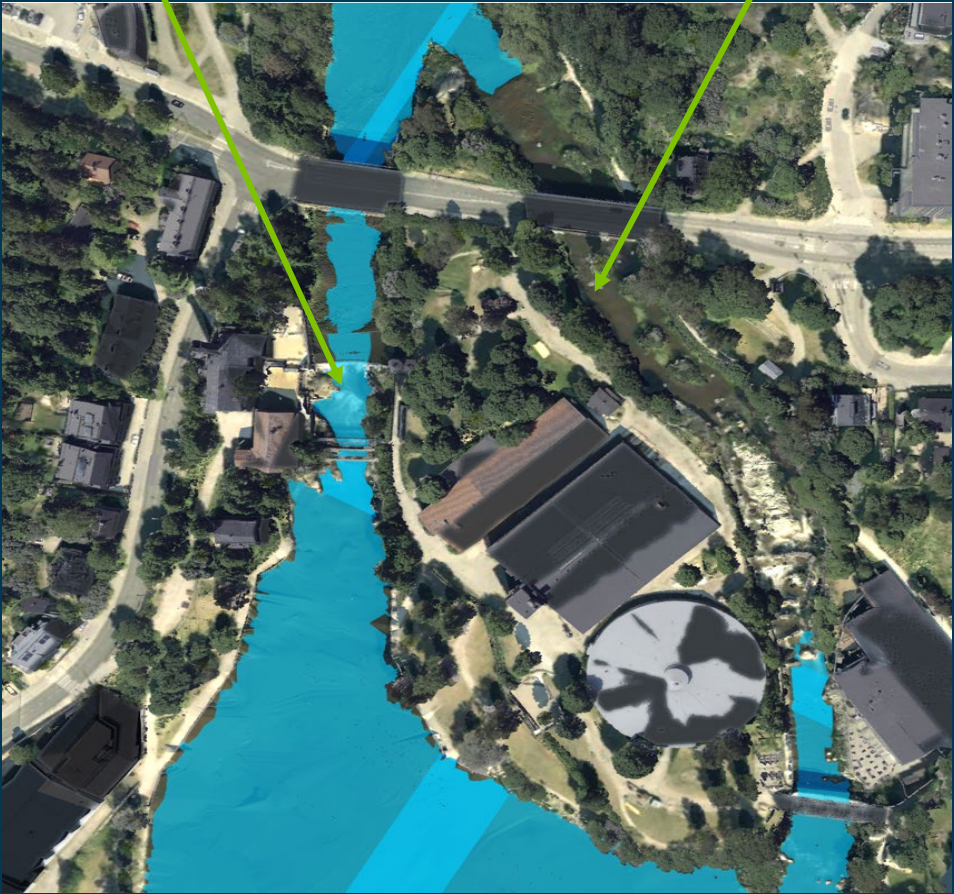
Skenaario F – vaikutukset luontoarvoihin

- Rakennusaikana ei merkittäviä vaikutuksia saukkoon mikäli virtaus pysyy itähaarassa.
- Vaikutukset saukkoon keskimäärin neutraalit; länsihaara on uusi mahdollinen elinympäristön laajennus, mutta itähaara on kuivana merkittävän osan vuodesta.
- Vuollejokisimpukan elinympäristöt itähaarassa tuhoutuvat/kuivuvat, korvaavaa ympäristöä voi syntyä länsihaaraan.
- Vedenpinta laskee pääuomassa ylemmästä pohjapadosta alajuoksulle jolloin vuollejokisimpukalle potentiaalinen pohjan ala vähenee.

Skenaario F – maisemalliset vaikutukset

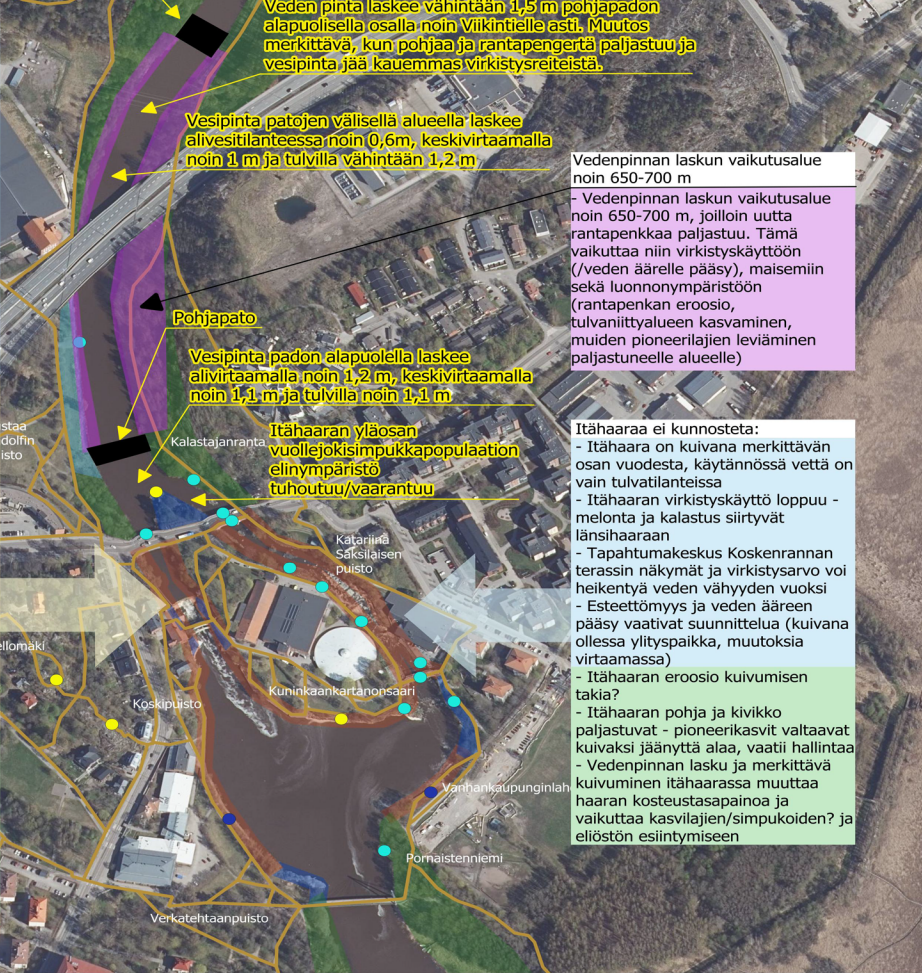
Kulttuuriympäristö
muuttuu.

Itähaara
kuivuu.

Padon purku ja 2 pohjapatoa:

- Tiettyjen kalojen nousu länsihaaran kautta onnistunee länsihaaran kunnostuksen jälkeen, kun haarasta muodostuu luonnontilainen koski
- Kosken noin 5 % pituuskaltevuus mahdollistaa kuitenkin vain lohjen ja taimenen vaelluksen, kokonaisuutena kalojen vaellus voi heikentyä nykytilasta
- Osassa virtaustilanteita, hyvin alhaisissa virtaamissa, kaltevuus voi olla vaelluseste myös lohikaloille
- Melonta ja kalastus siirtyvät kokonaan tälle osuudelle itähaaran jäädessä kuivaksi merkittävän osan vuodesta
- Merkittävä visuaalinen maamerkki ja kohtaamispaikka, valokuvauskohde ja nähtävyys poistuu padon purun myötä
- Länsihaaran maisema muuttuu merkittävästi - tunnetusta rakennetusta kohteesta luonnontilaiseksi koskeksi
- Pato on osa teollista historiaa, joka väistyisi - kulttuuriympäristön huolellinen dokumentointi ja mahdolliset kompensoivat toimenpiteet/muistomerkit tulisi suunnitella uuden reitistön ja opastuksen lisäksi
- Esteettömyys ja veden ääreen pääsy pitää suunnitella uudelleen länsihaarassa
- Padon purun yhteydessä merkittävä kulttuurihistoriallinen maisema ja ympäristö muuttuu ja alueen museaalinen arvo saattaa heikentyä
- Uudet rantarakenteet muuttavat maisemaa
- Padon purku lisää länsihaaran ekologista arvoa ja maiseman monimuotoisuutta, kun maisema muuttuu kohti luonnonomukaisempaa ja alkuperäistä identiteettiä
- Ongelmaksi jää matalan veden aikana molempien haarojen veden vähyys sekä itähaaran merkittävä veden vähyys, joka toisaalta pienentää monen vesikasvin ja elion elinolosuhteita koko alueella

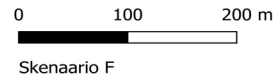
Merkinnät

- Virkistysreitti
- Kalastuspaikka
- Näköalapaikka koskenrannalla/rannalle pääsy
- Näköalapaikka, laaja maisemanäkymä

Muutos

- Virkistys
- Kulttuuriympäristö ja maisema
- Luonnonympäristö

- Vedenpinnan laskun vaikutusalue
- Rantakallio
- Tulvaniitty
- Metsäinen joenvarsi
- Pengerrehty rannat/rantalaiturit

Vesiekosysteemi ja kalat

- Itähaara on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.
- Itähaarassa kalojen kulku vaikeutuu tai estyy kokonaan ja niiden elinympäristöt käytännössä tuhoutuvat. Kalat ohjautuvat länsihaaraan, mutta länsihaaran kosken jyrkkyys on este monille vaelluskaloille.
- Tässä skenaariossa vedenpinta laskee vähintään 1,5 m pohjapadon alapuolisella osalla. Vedenpinnan laskun vaikutusalue on noin 650-700m. Muutos on merkittävä ja vaikuttaa sekä kalojen ja muiden eliöiden ympäristöön.

Kasvillisuus

- Itähaaran kuivuminen muuttaa rantojen kasvuolosuhteita. Kasvillisuus muuttuu ja eroosion riski kasvaa myös pitkälle Vantaanjoen alueelle.

Virkistys ja turvallisuus

- Melonta ja virkistyskalastus siirtyvät kokonaan länsihaaraan. Itähaaran virkistyskäyttö vähenee.
- Kuivuminen voi lisätä kosken ylityksiä ja heikentää siten turvallisuutta.

Maisema ja kulttuuriympäristö

- Padon purkaminen poistaa alueen tunnetun maamerkin ja muuttaa historiallista maisemaa pysyvästi. Suojelupäätösten vastainen.
- Itähaaran kuivuminen muuttaa maisemaa merkittävästi

Skenaario F: Padon purku ja kaksi pohjapatoa pääuomaan, itähaaraa ei kunnosteta

Virtaus painottuu länsihaaraan. Itähaara on suuren osan vuodesta vähävetinen tai kuiva.

Skenaario G – vaikutukset vesitalouteen

- Vanhaa patoa ei pureta, joten vesipinta säilyy molemmissa haaroissa padon yläpuolisella osuudella.
- Länsihaaran vanhan padon yli virtaava vesi vähenee ja padon alapuolinen osuus on kuiva mediaanivirtaamalla eli noin 200 päivää vuodessa.
- Vanhankaupunginkosken suvanto työntää merivettä Koskipuistoon asti, joten kuivan maan osuus on lyhyt.
- Pinnankorkeus joen alaosalla laskee noin 0,15-0,20 m.
- Virtaama on noin 200 päivää vuodesta vain itähaarassa.
- Keskivirtaamalla 77 % virtaamasta on itähaarassa, jolloin kalojen vaellus ohjautuu voimakkaasti itähaaraan (tilanne keskimäärin 265 päivää vuodesta).
- Muutos maisemallisesti verrattuna nykytilaan on kaikista vähäisin.

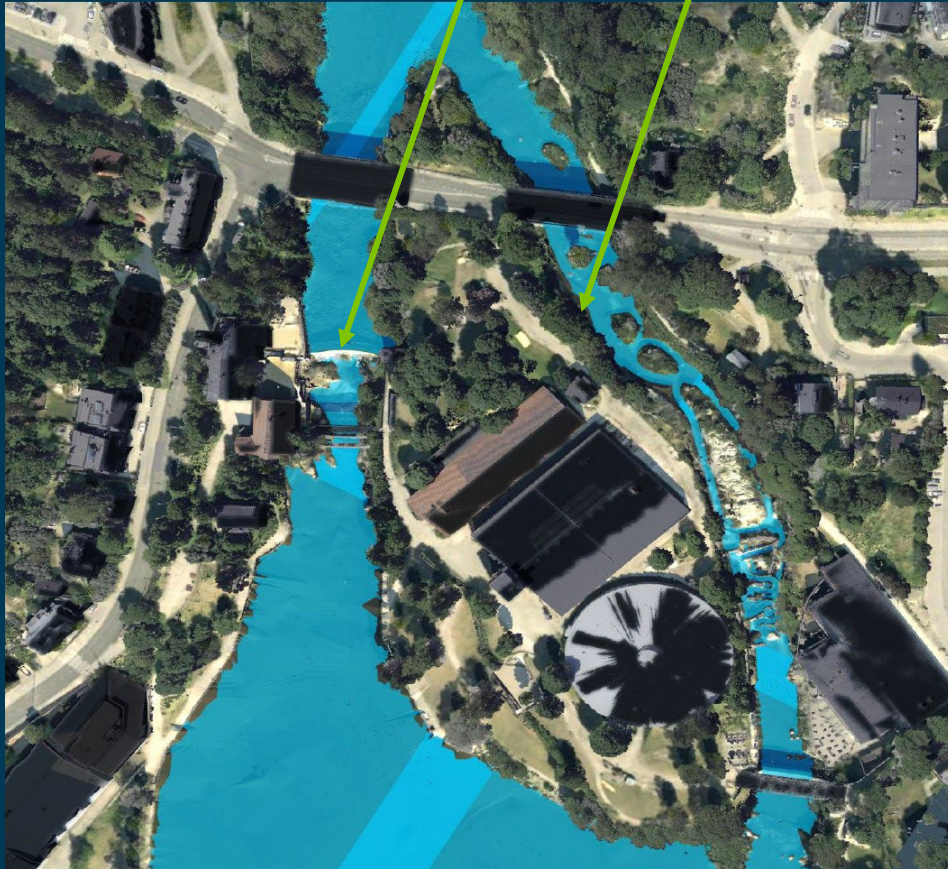
Skenaario G – vaikutukset luontoarvoihin

- Rakennusaikana ei ole uomayhteyttä kaloille tai saukolle, mikä estää niiden liikkumisen.
- Itähaaran kunnostuksen jälkeen vaikutukset saukkoon ovat positiiviset kalaston suuremman määrän vuoksi.
- Itähaarassa olevat simpukat voidaan siirtää itähaaran kunnostuksen ajaksi.
- Kalastoon skenaariotarkasteluiden positiivisimmat vaikutukset, kun itähaaran kunnostuksen myötä virtaamat itähaarassa kasvavat ja kalat ohjautuvat voimakkaammin itähaaraan. 2% nousu helpottaa myös muiden kuin lohikalojen vaellusta Vantaanjokeen.

Skenaario G – maisemalliset vaikutukset

Länsihaaran pato säilyy

Kunnostettu
itähaara

Länsihaaran patoa ei pureta:
- Länsihaara kuiva mediaanivirtaamalla noin 180 päivää vuodessa. Itähaaran syventämisen myötä vesi ohjautuu enemmän itähaaraan.
- Virkistyskäytön väheneminen kuivana kautena
- Länsihaaran vesiputous kuivana puolet vuodesta
- Merkittävän valokuvauksohteen ja nähtävyyden arvon lasku osan vuodesta, kun padon ylitse ei purkautu vettä
- Veden äärelle pääsy ei muutu merkittävästi, mutta virtaus padon yli vähenee
- Tilanne säilyy ennallaan rakennetun kulttuuriympäristön osalta, pato toimii edelleen visuaalisena maamerkinä ja kohtaamispaikkana, mutta virtaaman muutokset padon alapuolella muuttavat näkymiä ja maisemaa kuivana kautena
- Länsihaaran pohja ja kivikko paljaana osan vuodesta
- Pioneerikasvit valtaavat kuivaksi jäänyttä alaa - vaatii hallintaa
- Vedenpinnan lasku ja ajoittainen kuivuminen länsihaarassa muuttaa kosteustasapainoa ja vaikuttaa kasvilajien esiintymiseen

Veden pinnan korkeus laskee noin 0,15-0,20 m

Itähaaran kunnostus:
- Itähaaran vesimäärä kasvaa
- Kalojen nousu helpottuu itähaaran kunnostuksen jälkeen, virkistyskalastusmahdollisuudet kasvavat
- Kaikkien kalalajien vaellusmahdollisuudet paranevat, koska virtaukset ohjaavat kaloja selkeämmin itähaaraan ja loivempi pituuskaltevuus mahdollistaa ylösnousun
- Melonta helpottuu, kun vettä ja syvyyttä on enemmän, ja turvallisuus paranee, kun nykyisiä huonokuntoisia rakenteita poistetaan
- Virkistyskäyttö tulee lisääntymään itäpuolella, jossa voidaan kokea veden läheisyys
- Itähaaran kunnostus vähentää kävelyreitit tulvariskiä
- Virtaaman lisääntyessä eroosio lisääntyy mahdollisesti etenkin uoman yläosalla

Merkinnät

- Virkistysreitti
- Kalastuspaikka
- Näköalapaikka koskenrannalla/rannalle pääsy
- Näköalapaikka, laaja maisemanäkymä

Muutos

- Virkistys
- Kulttuuriympäristö ja maisema
- Luonnonympäristö

Rantatyytit

- Rantakallio
- Tulvaniitty
- Metsäinen joenvarsi
- Pengerretyt rannat/rantalaiturit

0 100 200 m

Skenaario G

Vesiekosysteemi ja kalat

- Kalojen nousu helpottuu kaikille vaelluskalalajeille itähaarassa.
- Virta ohjaa kaloja nykyistä paremmin itähaaraan.

Muu eliöstö

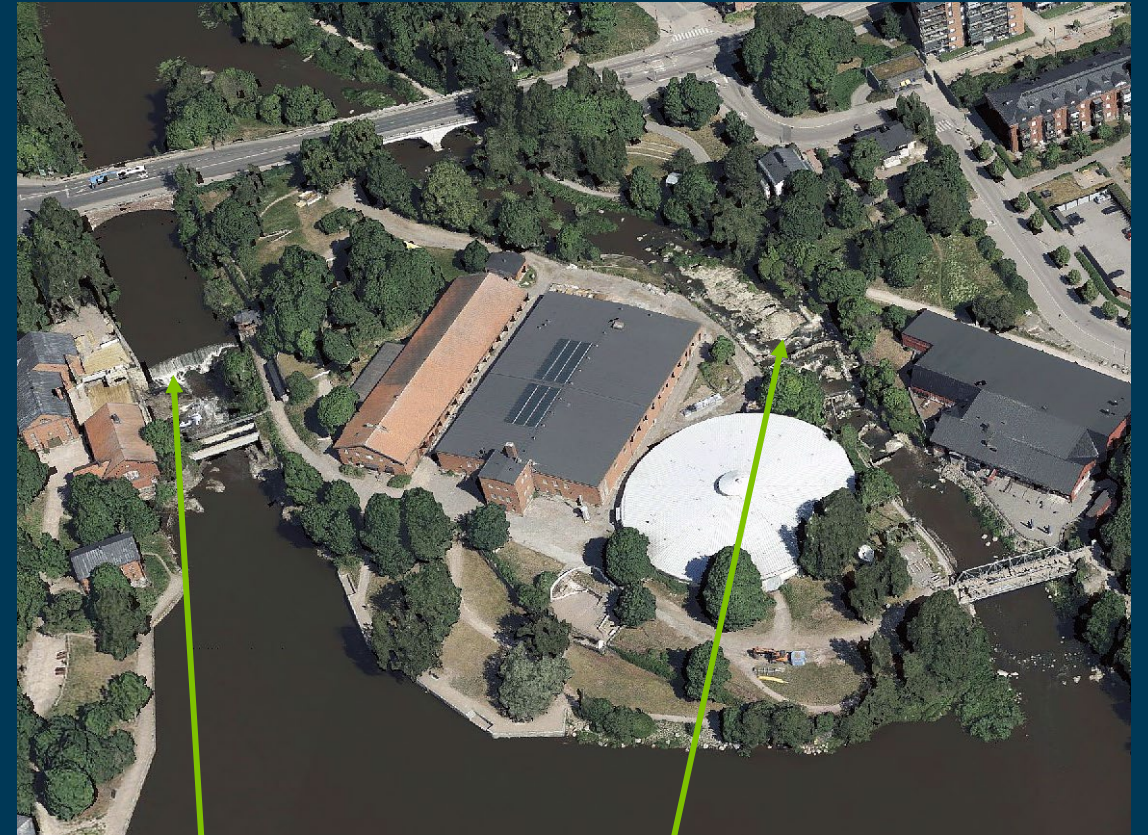
- Saukon elinympäristö säilyy käytännössä ennallaan.
- Vaikutukset ovat positiivisia kalaston lisääntymisen kannalta.
- Vuollejokisimpukalle ei arvioida aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia.

Virkistys ja turvallisuus

- Koskimelonta on entistä turvallisempaa, kun vaarallisia ja huonokuntoisia rakenteita poistetaan.
- Virkistyskalastuksen mahdollisuudet paranevat koko Vantaanjoen alueella, kun useammat kalalajit pääsevät nousemaan jokeen.
- Itärannalla tulvii harvemmin, eivätkä tulvat enää estä pyöräilyä yhtä usein kuin nykyisin.

Maisema ja kulttuuriympäristö

- Padon ja siihen liittyvän rakennetun kulttuuriympäristön säilyttäminen turvaa alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot.

Pato säilyy.

Itähaara kunnostetaan.

Skenaario G: Pato säilyy ja itähaara kunnostetaan

Virtaus painottuu itähaaraan. Länsihaarassa padon yläpuolella säilyy vesipinta, mutta padon yli virtaava vesi vähenee.

Alivirtaamatilanne vaihtoehtoissa A+B, D+E ja G

Skenaario A+B

Länsihaara on kuivempina kausina vähävetinen tai kuiva.

Skenaario D+E

Itähaara on kuivempina kausina vähävetinen tai kuiva.

Skenaario G

Vedenpinta säilyy molemmissa haaroissa padon yläpuolella myös kuivempina kausina.

Vertailutaulukko

	Skenaario A	Skenaario B	Skenaario C	Skenaario D	Skenaario E	Skenaario F	Skenaario G
VESIEKOSYSTEEMI							
Vaellusyhteys (lohikalat) länsihaarassa	+	+	+	+	+	+	0
Vaellusyhteys (lohikalat) itähaarassa	+	+	0	--	--	--	+
Vaellusyhteys (muut kalalajit) länsihaarassa	+	+	+	+	+	+	0
Vaellusyhteys (muut kalalajit) itähaarassa	++	++	0	--	--	--	++
Saukon elinympäristöt	++	++	+	0	0	0	0
Saukon elinympäristö työnaikaisesti	-	0	0	-	0	0	-
Vuollejokisimpukan elinympäristöt	0	0	0	--	--	--	0
Vuollejokisimpukan elinympäristöt työnaikaisesti	-	-	0	-	-	0	-
Vantaanjoen vesiekosysteemi	++	++	+	+	+	+	+
Yhteensä	7	8	4	-5	-4	-3	2
VIRKISTYS							
Melonta länsihaarassa	0	0	0	+	+	+	0
Melonta itähaarassa	++	++	0	--	--	--	++
Kalastus länsihaarassa	-	-	-	+	+	+	0
Kalastus itähaarassa	++	++	0	--	--	--	++
Esteettömyys ja turvallisuus länsihaarassa	-	-	-	-	-	-	0
Esteettömyys ja turvallisuus itähaarassa	+	+	0	-	-	-	+
Yhteensä	3	3	-2	-4	-4	-4	5
MAISEMA JA KULTTUURIPERINTÖ							
Kulttuurihistoriallinen arvo länsihaara	--	--	--	--	--	--	0
Kulttuurihistoriallinen arvo itähaara	0	0	0	--	--	--	0
Maiseman muutokset länsihaarassa	--	--	--	-	-	-	0
Maiseman muutokset itähaarassa	0	0	0	--	--	--	0
Yhteensä	-4	-4	-4	-7	-7	-7	0
LUONTO JA EKOLOGINEN MONIMUOTOISUUS							
Rantaviivan muutokset länsihaarassa	--	--	--	-	-	-	0
Rantaviivan muutokset itähaarassa	0	0	0	--	--	--	0
Kasvusto ja ekologinen monimuotoisuus länsih.	-	-	-	+	+	+	0
Kasvusto ja ekologinen monimuotoisuus itäh.	+	+	0	--	--	--	+
Yhteensä	-2	-2	-3	-4	-4	-4	1
VESITALOUS/ MUUT							
Varavedenotto	-	-	0	0	0	0	-
Itärannan kevyenliikenteen raitin tulviminen	+	+	0	++	++	++	+
Työnaikainen vesienhallinta/tulvariski	+	-	-	-	--	--	+
Kustannukset	-	-	0	--	--	-	++
Länsihaara kuivana [vuorokautta]	190/--	190/--	80/-	0/0	0/0	0/0	190/--
Itähaara kuivana [vuorokautta]	0/0	0/0	0/0	275/--	275/--	200/--	0/0
Yhteensä	-2	-4	-2	-3	-4	-3	1
Yhteenveto kaikista	2	1	-7	-23	-23	-21	9

A: Itähaaran kunnostus + pohjapato länsihaaraan
B: Pohjapato länsihaaraan + itähaaran kunnostus
C: Pohjapato länsihaaraan
D: Itähaaran kunnostus + kaksi pohjapatoa pääuomaan
E: Kaksi pohjapatoa pääuomaan + itähaaran kunnostus
F: Kaksi pohjapatoa pääuomaan
G: Itähaaran kunnostus

Oheiseen taulukkoon on koottu skenaarioiden vaikutusten arviointi niiden vertailemista varten. Huomioitava, että kaikki vertailtavat kohdat eivät kuitenkaan ole yhdenvertaisia keskenään.

- ++ = merkittävä positiivinen vaikutus
- + = positiivinen vaikutus
- 0 = neutraali vaikutus / ei vaikutusta
- = negatiivinen vaikutus
- = merkittävä negatiivinen vaikutus

Kustannukset:
++ = noin 0,5 M€
+ = noin 1 M€
0 = noin 1,5 M€
- = noin 2 M€
-- = noin 2,5 M€

Maiseman yhteenvetotaulukko 1/3

Vaikutus	Skenaario A ja B	Skenaario C
pieni/suuri positiivinen muutos (+/++)	itähaaran vesimäärä kasvaa	itähaaran vesimäärä ennallaan (itähaaraa ei kunnosteta)
pieni/suuri negatiivinen muutos (-/--)	länsihaara kuivana n.180 p/v	Länsihaarassa vain hyvin kapea vesipinta, joskus kuiva kokonaan
ei muutosta nykytilanteeseen verrattuna(0)	-11	-14
VIRKISTYS		
Luontoelämykset	itähaara +, länsihaara --	itähaara 0, länsihaara -
Kalastusmahdollisuudet	itähaara +, länsihaara --	itähaara 0, länsihaara -
Melonta	itähaara ++, länsihaara 0	itähaara 0, länsihaara 0
Esteettömyys	itähaara 0, länsihaarassa veden ääreen pääsy vaatii suunnittelua	itähaara 0, länsihaarassa veden äärelle pääsy vaatii suunnittelua
Turvallisuus	itähaara + (syvyys parempi melojille), länsihaara -- (kuiva kausi!)	itähaara 0, länsihaara - (kuivana ollessa ylityspaikka?)
Virkistysreitit	itähaara 0, länsihaarassa veden ääreen pääsy vaatii suunnittelua	itähaara 0, länsihaaran puolella tarvitaan suunnittelua
MAISEMA JA KULTTUURIPERINTÖ		
Historiallinen maisema	länsihaaran maiseman muutos merkittävä--	länsihaaran maiseman muutos merkittävä--
Rakennettu kulttuuriympäristö	pato ja sen rakenteet osa teollista historiaa, muutos merkittävä --	pato ja sen rakenteet osa teollista historiaa, muutos merkittävä --
Kulttuuriperinnön tulkinta	maisema vaatii uudelleen tulkintaa (opasteet, muistomerkki)	maisema vaatii uudelleen tulkintaa (opasteet, muistomerkki)
Museaalinen arvo	länsihaaran patorakenteen menetys --	länsihaaran patorakenteen menetys --
LUONTO		
Rantaviivan muoto	itähaara 0, länsihaara -- (kivikkoa enemmän näkyvissä kuin vesipintaa)	itähaara 0, länsihaara -- (kivikkoa enemmän näkyvissä kuin vesipintaa)
Kasvillisuusvyöhykkeet	itähaara 0, länsihaaran paljastunut rantapenkka altis pioneerikasvustolle -	itähaara 0, länsihaaran paljastunut rantapenkka altis pioneerikasvustolle -
Tulvariskit, itäranta	vähenee +	ei muutosta 0
Eroosioriski	itähaara 0, länsihaaran ja padon yläpuoliset pehmeät rannat kulutuksella -	itähaara 0, länsihaaran ja padon yläpuoliset pehmeät rannat kulutuksella -
Ekologinen monimuotoisuus	itähaara 0, länsihaara + (luonnonmukaisempi koski, mutta veden vähyys -)	itähaara 0, länsihaara + (luonnonmukaisempi koski, mutta veden vähyys -)

Maiseman yhteenvertaustaulukko 2/3

Vaikutus	Skenaario D ja E	Skenaario F
pieni/suuri positiivinen muutos (+/++)	itähaara kuivana n.265 p/v	itähaara kuiva merkittävän osan vuodesta (itähaaraa ei kunnosteta)
pieni/suuri negatiivinen muutos (-/--)	vesi ohjautuu länsihaaraan	vesi ohjautuu länsihaaraan
ei muutosta nykytilanteeseen verrattuna(0)	-16	-16
VIRKISTYS		
Luontoelämykset	itähaara --, länsihaara +	itähaara --, länsihaara +
Kalastusmahdollisuudet	itähaara --, länsihaara +	itähaara --, länsihaara +
Melonta	itähaara --, länsihaara +	itähaara --, länsihaara +
Esteettömyys	itähaara 0, länsihaarassa veden äärelle pääsy vaatii suunnittelua	itähaara 0, länsihaarassa veden äärelle pääsy vaatii suunnittelua
Turvallisuus	itähaara kuiva - mahdollinen ylityspaikka?--	itähaara kuiva - mahdollinen ylityspaikka?--
Virkistysreitit	itähaara 0, länsihaaran virkistysreitit vaativat suunnittelua	itähaara 0, länsihaaran virkistysreitit vaativat suunnittelua
MAISEMA JA KULTTUURIPERINTÖ		
Historiallinen maisema	sekä itä- että länsihaarassa muutos merkittävä --	sekä itä- että länsihaarassa muutos merkittävä --
Rakennettu kulttuuriympäristö	pato ja sen rakenteet osa teollista historiaa, muutos merkittävä --	pato ja sen rakenteet osa teollista historiaa, muutos merkittävä --
Kulttuuriperinnön tulkinta	maisema vaatii uudelleen tulkintaa (opasteet, muistomerkki)	maisema vaatii uudelleen tulkintaa (opasteet, muistomerkki)
Museaalinen arvo	länsihaaran patorakenteen menetys --	länsihaaran patorakenteen menetys --
LUONTO		
Rantaviivan muoto	itähaara tyhjä, pohjapatojen välisten alueiden vedenpinnan lasku --	itähaara osittain tyhjä, pohjapatojen välisten alueiden vedenpinnan lasku --
Kasvillisuusvyöhykkeet	itähaaran pajastunut pohja ja patojen välinen alue altis pioneerikasvustolle--	itähaaran pajastunut pohja ja patojen välinen alue altis pioneerikasvustolle--
Tulvariskit, itäranta	vähenee merkittävästi ++	vähenee merkittävästi ++
Eroosioriski	Patojen väliset pehmeät rannat alttiita eroosiolle --	Patojen väliset pehmeät rannat alttiita eroosiolle --
Ekologinen monimuotoisuus	itähaara --, länsihaara +	itähaara --, länsihaara +

Maiseman yhteenvedotaulukko 3/3

Vaikutus	Skenaario G
pieni/suuri positiivinen muutos (+/++)	itähaaran vesimäärä kasvaa
pieni/suuri negatiivinen muutos (-/--)	Länsihaaran patoa ei pureta, vesiputous toiminnassa noin puolet vuodesta
ei muutosta nykytilanteeseen verrattuna(0)	3
VIRKISTYS	
Luontoelämykset	itähaara ++, länsihaara -
Kalastusmahdollisuudet	itähaara ++, länsihaara 0
Melonta	itähaara ++, länsihaara 0
Esteettömyys	itähaara 0, länsihaara 0
Turvallisuus	itähaara 0, länsihaaran kuiva kausi mahdollinen ylityspaikka --
Virkistysreitit	
MAISEMA JA KULTTUURIPERINTÖ	
Historiallinen maisema	itähaara 0, länsihaaran ajoittainen veden vähyys muutos -
Rakennettu kulttuuriympäristö	itähaara 0, länsihaara 0
Kulttuuriperinnön tulkinta	itähaara 0, länsihaara 0
Museaalinen arvo	itähaara 0, länsihaara 0
LUONTO	
Rantaviivan muoto	itähaara 0, länsihaara 0
Kasvillisuusvyöhykkeet	itähaara 0, länsihaaran ajoittain paljas pohja altis kasvustolle -
Tulvariskit, itäranta	vähenee +
Eroosioriski	itähaara 0, länsihaara 0
Ekologinen monimuotoisuus	itähaara +, länsihaara 0

Johtopäätökset

Vaihtoehtovertailun tuloksena todetaan, että skenaariot D, E ja F suljetaan pois niiden itähaaraan kohdistuvien merkittävien negatiivisten vaikutusten vuoksi. Lisäksi suositellaan itähaaran kunnostuksen toteuttamista ennen länsihaaran kunnostusta, jotta vältetään työnaikainen tulvariski. Skenaarioissa A, B ja C itähaaran tilanne paranee, mutta länsihaaran kunnostus koskeksi jää kyseenalaiseksi länsihaaran virtaaman jäädessä pieneksi ja kuivan kauden ollessa merkittävä.

Johtopäätöksenä suositellaan itähaaran kunnostuksen toteuttamista, eli skenaariota G. Itähaaran kunnostukselle on laadittu rakennussuunnitelmat ja kunnostukselle on voimassa vesilain mukainen lupa.

LIITTEET

Lausunnot

Liite 1. Helsingin kaupunginmuseon lausunto 25.8.2026

Liite 2. Museoviraston lausunto 27.8.2026

Liite 3. Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:n kannanotto 24.8.2026

Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

1 (7)

25.8.2026

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon mahdolliseen purkuun liittyvistä skenaariotar- kasteluista

HEL 2026-010159 T 11 01 01

Helsingin kaupungin Kaupunkiympäristön toimialan maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus on pyytänyt Helsingin kaupunginmuseolta lausuntoa Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon mahdolliseen purkuun liittyvistä skenaariotarkasteluista. Kaupunginmuseo tarkastelee asiaa kulttuuriympäristön sekä rakennetun että arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmista.

Kohteesta on laadittu ansiokas Vanhankaupunginkoski ympäristöhistoriallinen selvitys (Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2023:31), jonka tietopohjaa on lausunnossa hyödynnetty.

Padon purkusuunnitelmat

Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purkamista on selvitetty vuodesta 2014 lähtien useiden valtuustoaloitteiden pohjalta. Aloitteita perusteltiin kalojen vaellusesteen poistamisella, koskialueen ja kalojen lisääntymisympäristön laajentamisella sekä virkistysarvon kasvattamisella. Prosessiin on sisältynyt oikeudellisia, teknistaloudellisia, vesitaloudellisia ja kulttuuriympäristöä koskevia selvityksiä sekä itähaaran kunnostukseen 2022 myönnetty vesilupa. Vuoden 2023 esiselvityksen perusteella padon osittainen purkaminen ei ole sen holvirakenteen vuoksi mahdollista. Esiselvityksen jälkeen tarkastelua on jatkettu erilaisilla vaihtoehdoilla, joissa pato purettaisiin kokonaan ja uomaan tehtäisiin pohjapatoja. Vuoden 2025 vaihtoehtovertailussa ensisijaiseksi esitettiin kuitenkin skenaariota G, jossa pato säilyy ja vain kosken itähaara kunnostetaan, mutta mikäli purkaminen etenisi, jatkosuunnittelun vaihtoehdoksi esitettiin skenaariota A.

Vaihtoehtovertailun skenaariot (SITOWISE 19.12.2025)

Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purkamista tarkasteltiin seitsemässä vaihtoehdossa (A–G). Skenaarioissa A, B ja C länsihaaran pato puretaan, länsihaaran yläosaan rakennetaan pohjapato ja länsihaara kunnostetaan luonnonmukaiseksi koskeksi. Vaihtoehdoissa A ja B myös itähaara kunnostetaan, mutta eri toteutusjärjestyksessä, kun taas skenaariossa C itähaaran kunnostusta ei toteuteta. Skenaarioissa D, E ja F länsihaaran pato puretaan ja pääuomaan rakennetaan kaksi

25.8.2026

pohjapatoa, jolloin samalla länsihaara kunnostetaan koskeksi. Vaihtoehtoisissa D ja E myös itähaara kunnostetaan, mutta näissä vaihtoehtoisissa itähaara jää kuivaksi merkittävän osan vuodesta. Skenaario G poikkeaa muista siten, että siinä toteutetaan ainoastaan itähaaran kunnostus ja länsihaaran pato säilytetään ennallaan.

Vanhankaupunginkosken historiallinen tausta

Vanhankaupunginkoski on Helsingin vanhimpia ja historiallisesti kerrostuneimpia kulttuuriympäristöjä. Helsinki ja Kuninkaankartano perustettiin Vantaanjoen suulle vuonna 1550, ja kosken vesivoimaa hyödynnettiin vuosisatojen ajan myllyissä sekä myöhemmin sahassa, värjäämössä ja muussa teollisuudessa. Alueen nykyinen teollisuushistoriallinen kokonaisuus muotoutui 1870-luvulta lähtien, kun kosken länsihaara padottiin ja Vantaanjoen vettä ryhdyttiin käyttämään Helsingin vesihuoltoon. Kokonaisuuteen kuuluvat kivinen holvipato, turbiinipumppulaitos, mylly, myöhempi höyryvoimala sekä Kuninkaankartanonsaaren suodatin- ja vesilaitosrakennukset. Vanhankaupunginkoski patoineen on olennainen osa Helsingin asutus-, elinkeino-, teollisuus- ja vesihuoltohistoriaa.

Suunnittelualue on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY), jonka nimi on Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset. Maakuntakaavan suunnittelumääräyksen mukaan: Yksityiskohtaisemmassa alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on turvattava valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot. Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot on otettava huomioon alueita kehitettäessä. Kosken länsihaara, Kuninkaankartanonsaari ja sille johtavat sillat sekä länsihaaran länsiranta ja edellä mainituilla alueilla sijaitsevat rakennukset on suojeltu asemakaavojen perusteella. Kuninkaankartanonsaari on osa muinaismuistolain (295/1963) perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännettä, jonka nimi on Vanhakaupunki ja tunnus muinaisjäännesrekisterissä 91500002. Muinaisjäänneksen länsiosa, joka sijaitsee koskialueen läheisyydessä, on valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue (VARK). Suunnittelualue on lisäksi Vantaanjokilaakson maisema-aluetta, joka on osa maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Vanhankaupunginkosken ympäristössä sijaitsee useita kiinteitä muinaisjäännealueita, joista Kustaa Vaasan puistossa ja Kellomäellä sijaitseva Helsingin vanha kaupunkialue on valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde. Koskiuomien välissä sijaitsevalla Kuninkaankartanonsaarella sijaitsee osa Vanhankaupungin kiinteästä muinaisjäänne-

25.8.2026

sestä. Saarelle valmistuivat 1548 viljavarastot ja 1551 kartanon päära-kennus sekä kosken yli kiviarkkujen varaan rakennettu silta. 1500-luvulla saaressa oli myös saha ja myllyjä. Kartano rapistui 1600-luvulla, jonka jälkeen saaressa toimi vielä 1700-luvulla krouvi. 1800-luvulla saarella oli saha ja pesulaitos. Vesilaitos valmistui 1876–77. Vedenkä-sittely saarella päättyi lopulta 1972. Kuninkaankartanonsaarella on vii-meisten vuosisatojen aikana tehty paljon rakennustöitä ja maanmuok-kausta. Rakennetuilla alueilla on tuskin säilynyt mitään jäänteitä vesilai-tosta vanhemmasta toiminnasta saarella, mutta puistoalueilla ja saaren pohjoiskärjessä on saattanut säilyä maan alla rakenteita tai kulttuuriker-roksia.

Vanhankaupunginkosken ympäristön arkeologiset tutkimukset alkoivat 1913 Kuninkaankartanonsaarella, missä vesilaitoksen rakennustöiden yhteydessä löydettiin todennäköisesti 1500-luvulle ajoittuvia kiviperus-tuksia. Vanhan Helsingin kaupunkialuetta tutkittiin 1930-luvulla ja Hel-singin kaupunginmuseon johdolla uudelleen vuodesta 1984 alkaen, eri-tyisesti 1987 käynnistyneessä laajassa tutkimushankkeessa, joka toi esiin vuosien 1550–1640 kaupungin rakenteita, kulttuurikerroksia ja esineistöä sekä jälkiä sitä edeltäneestä keskiaikaisesta Koskelan eli Forsbyn kylästä. 2000-luvulla muinaisjäännösalueella on tehty raken-nushankkeisiin liittyviä tarkastuksia ja arkeologisia valvontoja. Koskiu-omien tutkimus on ollut vähäisempää. Itähaarassa tehtiin 2017 vedena-lainen arkeologinen inventointi, jossa ei todettu kiinteitä muinaisjään-nöksiä, mutta osaa suvantoalueista ei pystytty tutkimaan täydellisesti. Länsihaarasta ei ole tehty kattavaa arkeologista tai vedenalaista inven-tointia. Länsihaaran uomassa saattaa olla jäännöksiä vanhoista mylly-, saha-, kalastus- ja patorakenteista sekä vanhimmista rantamuurien osista ja entisten siltojen perustuksista.

Arkeologisen kulttuuriperinnön säilymisen kannalta vaihtoehtovertailun vähiten haitallinen ratkaisu on skenaario G, jossa tehtäisiin ainoastaan kosken itähaaran kunnostus ja länsihaaran pato säilytetään ennallaan. Mikäli kuitenkin päädytään kosken länsihaaran padon purkamiseen, on uomassa tehtävä arkeologinen tutkimus. Tutkimuksen valmisteluista, kenttä- ja jälkitöistä sekä mahdollisista analyyseistä ja konservoinnista syntyvistä kuluista vastaa hankkeeseen ryhtyjä.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Helsingin Vanhankaupunginkoski ja sen ympäristö on historiallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti erityisen arvokas rakennettu ympäristö, joka on muotoutunut vuosisatojen kuluessa ja jonka arvojen säilyminen on eri kaavatasoissa varmistettu suojelumääräyksin. Arkeo-logisen perinnön osalta sillä on muinaisjäännösstatus. Se on Helsingin kaupungin syntysija ja osa helsinkiläistä teollisuuden historiaa. Varhais-

25.8.2026

ten tuotantolaitosten keskittymän toiminnan on mahdollistanut kosken tuottama vesivoima.

Kahteen haaraan jakautuvaa koskea on vuosisatojen kuluessa hyödynnetty kalastukseen, myllyjen ja sahan voimanlähteenä ja teollistumisen ajan pääkaupungin vesihuoltolaitoksen tarpeisiin. Kaupunkilaiset ovat muokanneet ja rakentaneet rantoja, pystyttäneet lohipatoja, myllypatoja ja -kouruja, uittorännejä ja sahapatoja, muuranneet kivistä rantojen sekä rakennusten tukimuureja ja muokanneet koskiuoman pohjan ja sivujen kalliomuotoja. Läntisen koskihaaran vanhemmat patorakenteet vaihtuivat 1870-luvulla Keski-Euroopasta saapuneiden suunnittelijoiden ja vesilaitosyrittäjien uuteen ratkaisuun, kiilakivistä muurattuun jyrkävään, kaarevaan patoon. Se muodosti ytimen voimala-, pumppu- ja suodatinlaitosten sekä vesijohtojen laajassa järjestelmässä, jolla kuljetettiin suodatettua jokivettä juomavedeksi monien kilometrien päähän helsinkiläisten käyttöön.

SITOWISEn yhteenveto vaikutuksista maisemaan:

Vanhankaupunginkosken pato ja sen ympäristö on ainutlaatuinen kulttuuriympäristökohde kaupunkimaisemassa, vetovoimainen virkistysalue ja arvokas suojelukohde. Olennainen osa näistä arvoista menetetään, jos pato puretaan ja patoon liittyvät rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tuhoutuvat kokonaan. Länsihaaran padon purkaminen muuttaa alueen identiteettiä, poistaa tunnetun maamerkin ja heikentää alueen maisemallista arvoa. Skenaarioissa A, B ja C länsihaaran koski kuivaa alivirtaamatilanteissa. Kuivuminen voidaan estää rakennettavan pohjapadon harjan muotoilulla alivirtaaman jakamiseksi sekä itä- että länsihaaraan. Kuitenkin maiseman kannalta länsihaaraan jää vain kapea koski, jossa kivikkoa ja pohjaa on näkyvissä enemmän kuin vesipintaa merkittävän osan vuodesta. Kuiva kausi on keskimäärin yli puolet vuodesta, jolloin muutos koskeksi on kyseenalaista kalojen elinolojen parantamiseksi. Virkistyksen kannalta (kalastus ja melonta) itähaaran kunnostus on merkittävä parannus, mutta länsihaaran padon purkaminen ei lisää länsihaaran virkistysellistä arvoa kalastuksen ja melonnan painottuessa näissä skenaariossa itähaaraan. Länsihaaran muutoksen myötä luonnonmukaisen kosken maisemallinen ja ekologinen monimuotoisuus voi lisääntyä, mutta veden vähyys rajoittaa kuitenkin ekologisen arvon nousua sekä eliöstön että kasvillisuuden osalta. Vedenpinnan lasku ja ajoittainen kuivuminen länsihaarassa muuttaa uoman kosteustasapainoa ja vaikuttaa mm. kasvilajien esiintymiseen. Nykyinen rantapuusto voi kuolla kuivuuden takia ja uusi pioneerikasvillisuus voi vallata paljastuneen rantapenkereen. Kalojen vaelluksen kannalta itähaaran kunnostaminen on suositeltavaa toteuttaa.

25.8.2026

Skenaarioissa D, E ja F länsihaaran pato puretaan ja pääuomaan rakennetaan kaksi pohjapatoa. Länsihaaraan rakennetaan/kunnostetaan luonnonmukainen koski, jonka pituuskaltevuus on keskimäärin 5 %. Skenaariossa D toteutetaan itähaaran kunnostus ennen länsihaaraa, mikä pienentää länsihaaran työnaikaisen tulvimisen riskiä. Kuitenkin kaikissa skenaarioissa D, E ja F itähaara on kuiva merkittävän osan vuodesta ja sen maisemalliset, virkistyskäyttöarvot ja kalanvaelluksen arvot ja hyödyt menetetään. Vanhankaupunginkosken padon purku muuttaa näissäkin skenaarioissa alueen kulttuurihistoriallista identiteettiä ja arvoa merkittävästi. Skenaarioissa D, E ja F padon purkamisen aiheuttamalla, veden virtausten ja vedenpinnan tason muutoksella on merkittävä vaikutus ei vain Vanhankaupunginkosken ympäristöön ja ominaispiirteisiin, vaan myös laajempaan jokiympäristöön ja maisemaan. Ja vaikka länsihaaran kunnostetun kosken vesimäärä on riittävä virkistysarvojen (kalastus ja melonta) siirtymiseen itähaarasta länsihaaraan, menetetään koko alueen monimuotoisuudesta ja ekologisesta arvosta merkittävä osuus itähaaran pysyessä kuivana merkittävän osan vuodesta. Veden pinta laskee myös merkittävästi (noin 1 metri keskivirtaamilla) Vantaanjoessa (vaikutusalue noin 650-700m) ja muutos on suuri, kun pohjaa ja rantapengertä paljastuu ja vesipinta jää kauemmas nykyisistä virkistysreiteistä. Tällöin eroosion ja pioneerikasvuston leviämisen hallintaan tarvitaan rantavahvistuksia ja kasvillisuuden ohjausta. Virtaamavaihtelut saattavat muuttaa myös virkistyskäyttöä (kosken ylitykset sen kuivana ollessa) ja lisäävät näin riskejä turvallisuuden ja esteettömyyden näkökulmasta. Kalojen vaellusmahdollisuudet voivat olla jopa nykytilaa huonommat kosken pituuskaltevuuden mahdollistaessa vain lohen ja taimenen vaelluksen. Vaellusmahdollisuudet riippuvat huomattavasti länsihaaran kosken kunnostuksen lopputuloksesta.

Skenaariossa G kunnostetaan vain itähaara. Skenaario G on nykytilaa parantava vaihtoehto, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokasta Vanhankaupunginkosken patoa ei pureta, mutta itähaara kunnostetaan jo tehtyjen suunnitelmien mukaan. Itähaaran kunnostukselle on toteutettu rakennussuunnitelmat ja suunnitelmilla on vesilain mukainen lupa. Itähaaran kunnostus parantaa merkittävästi sen virkistyskäyttöarvoa, kun pohjan syvyyttä kasvattamalla vesimäärä itähaarassa kasvaa ja tällä helpotetaan alueella melomista ja parannetaan turvallisuutta nykyisiä huonokuntoisia rakenteita poistamalla. Itähaaran vesimäärä kasvaa nykyisestä ja virtaamat ohjaavat kaloja selkeämmin itähaaraan. Itähaaran kunnostus vähentää mm. joen itäpuolisen kevyen liikenteen reitin ja Veräjälakson siirtolapuutarhan tulvaherkkyyttä. Tässä skenaariossa länsihaaran tilanne säilyy ennallaan rakennetun kulttuuriympäristön osalta ja Vanhankaupunginkosken suojeltu pato ympäristöineen säilytetään edelleen visuaalisena maamerkinä ja kohtaamispaikkana.

25.8.2026

Virkistysarvo ei täälläkään muutu merkittävästi, sillä vaikka padon yli virtaus vähenee jonkun verran, säilyy vesipinta kuitenkin padon yläpuolella ennallaan. Länsihaaran padon jälkeinen pohja on pieneltä matkalta ajoittain kuiva, mutta merivesi nousee Vanhankaupunginkosken suvantoon ja pitkälle myös länsihaaraan, joten pohjaa on näkyvissä ajoittain vain pieneltä matkalta. Skenaariossa G saavutetaan kalojen liikumisen kannalta merkittävimmät edut, se on kustannustehokkain vaihtoehto ja se säästää alueen merkittävät kulttuurihistorialliset arvot kokonaisuudessaan.

Vaihtoehtovertailussa todetaan, että skenaariot D, E ja F suljetaan pois niiden itähaaraan kohdistuvien merkittävien negatiivisten vaikutusten vuoksi. Skenaarioissa A, B ja C itähaaran tilanne paranee, mutta länsihaaran kunnostus koskeksi jää kyseenalaiseksi länsihaaran virtaaman jäädessä pieneksi ja kuivan kauden ollessa merkittävä. Johtopäätöksenä suositellaan itähaaran kunnostuksen toteuttamista, eli skenaariota G.

Kaupunginmuseon rakennusperinnön ja maiseman näkökulmasta:

Kaupunginmuseo on tutustunut tehtyihin selvityksiin. Niiden perusteella voi todeta, että padon purkamisella olisi merkittäviä kielteisiä ja osin vielä tunnistamattomia vaikutuksia myös kosken ympäristöä laajemmalla jokilaakson alueella. Padon purkamisella olisi suuria vaikutuksia, jotka ovat ristiriidassa niiden Vanhankaupunginkosken ympäristön ja padon merkittävien kulttuurihistoriallisten, maisemallisten ja rakennushistoriallisten arvojen kanssa, joihin aiemmat suojelupäätökset perustuvat. Mikäli pato puretaan, sen rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tuhoutuisivat kokonaan. Padon purkamisen aiheuttamalla, veden virtausten ja vedenpinnan tason muutoksilla on myös merkittäviä kielteisiä vaikutuksia sekä Vanhankaupunginkosken lähiympäristöön ja sen ominaispiirteisiin, että laajempaan jokiympäristöön ja maisemaan. Itäisen haaran parantaminen on parempi vaihtoehto kuin koko padotuskorkeuden purku ja veden pinnan raju muutos - tai uuden pohjapadon tekeminen yläjuoksulle.

Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan padon purkaminen olisi suojelumääräysten vastaista ja se vaurioittaisi merkittäväällä tavalla helsinkiläistä kulttuuriperintöä, rakennettua ympäristöä ja heikentäisi maisemallisia arvoja. Skenaariossa G kunnostetaan vain itähaara, mitä kaupunginmuseo pitää alueen kehittämisessä hyvänä ratkaisuna. Se parantaisi vaelluskalojen ja virkistyksen osalta nykytilaa, ja samalla säilyttäisi kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan Vanhankaupunginkosken nykyisille ja tuleville helsinkiläisille sekä vierailijoille houkuttelevana, kiinnostavana ja autenttisena vierailu- ja virkistyskohteena.

Lisätiedot**Postiosoite**

PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite

Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin

+358 9 310 1060

Y-tunnus

0201256-6

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

7 (7)

25.8.2026

Sari Saresto, kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: 09 310 36483
sari.saresto(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite

PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite

Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin

+358 9 310 1060

Y-tunnus

0201256-6

Lausunto

27.8.2026

MV/15373/2026

1 (9)

Helsingin kaupunki, Kaupunkiympäristön
toimiala, Maankäyttö ja kaupunkirakenne

Viite HEL 2026-010159

Asia **HELSINKI, Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purku ja
uomakunnostukset**

Helsingin kaupunki/Kaupunkiympäristön toimiala on pyytänyt Museoviraston lausuntoa Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purun ja uomakunnostusten skenaariotarkastelusta. Lausuntopyynnön liitteinä ovat Vanhankaupunginkosken padon purkamisen selvitys - Vaihtoehtoiset skenaariot ja vaikutusarviointi 19.12.2025 (Sitowise); Yhteenveto vaihtoehtoverailusta 19.12.2025 (Sitowise); Vanhankaupunginkoski, Ympäristöhistoriallinen selvitys (Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy ja Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson), Kaupunkiympäristön julkaisuja 2023:31; Vanhankaupungin kosken itähaaran kunnostus, Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:15 sekä Vanhankaupunginkosken padon purkamisen teknistaloudellinen esiselvitys (Sitowise), Kaupunkiympäristön aineistoja 2023:4. Museovirastolta pyydetään arviota erityisesti:

1. padon ja siihen liittyvien rakenteiden/ympäristön kulttuurihistoriallisista arvoista ja vaikutusten merkittävydestä (A–F)
2. maisema- ja kulttuuriympäristövaikutuksista (myös vedenpinnan/virtaaman muutoksista johtuvat muutokset)
3. keskeisistä reunaehdoista ja lieventämistoimista jatkosuunnittelulle
4. kannasta suositellulle etenemiselle (vaihtoehto G ja jos purku etenee, A/B:n periaatteet).

Skenaariot ja vaihtoehtoverailu

Sitowisen Vaihtoehtoiset skenaariot ja vaikutusarviointi -selvityksessä tarkastellaan seitsemää vaihtoehtoa (A–G) Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purkamiselle. Skenaarioissa A, B ja C länsihaaran pato puretaan, länsihaaran yläosaan rakennetaan pohjapato ja länsihaara rakennetaan luonnonmukaista muistuttavaksi koskeksi. Vaihtoehtoisissa A ja B myös itähaara kunnostetaan, mutta eri toteutusjärjestyksessä, kun taas skenaariossa C itähaaran kunnostusta ei toteuteta. Skenaarioissa D, E ja F länsihaaran pato puretaan, pääuomaan rakennetaan kaksi pohjapatoa ja länsihaara rakennetaan uudenaikaiseksi koskeksi.

Vaihtoehtoissa D ja E myös itähaara kunnostetaan, jolloin itähaara jää kuivaksi merkittäväksi osaksi vuodesta. Skenaarioon F ei sisälly itähaaran kunnostusta, ja itähaara on kuiva merkittävän osan vuodesta. Skenaariossa G toteutetaan ainoastaan itähaaran kunnostus, länsihaaran pato säilytetään ennallaan eikä länsihaaraan rakenneta uudenlaista koskea.

Tuloksena Sitowisen vaihtoehtoverailussa on, että skenaariot D, E ja F suljetaan pois niiden itähaaraan kohdistuvien merkittävien negatiivisten vaikutusten vuoksi. Skenaarioissa A, B ja C itähaaran tilanne paranee, mutta länsihaaran rakentaminen koskeksi jää kyseenalaiseksi kalojen elinolojen parantamisen kannalta länsihaaran virtaaman jäädessä pieneksi ja kuivan kauden ollessa merkittävä.

Johtopäätöksenä suositellaan skenaariota G eli itähaaran kunnostusta. Skenaariossa G saavutetaan kalojen liikkumisen kannalta merkittävimmät edut, säilytetään alueen merkittävät kulttuurihistorialliset arvot ja lisäksi se on kustannustehokkain vaihtoehto. Kun eri vaihtoehtojen vaikutuksia vertaillaan vesitalouden, luontoarvojen ja maisemavaikutusten osalta huomioiden positiiviset ja negatiiviset vaikutukset ja esitellen tulokset numeroin, vaihtoehto G on selkeästi muita vaihtoehtoja parempi Sitowisen selvityksen vertailutaulukon mukaan. Mikäli pato kuitenkin vertailutuloksesta välittämättä halutaan purkaa, suositellaan itähaaran kunnostusta ennen länsihaaran kunnostusta, jolloin länsihaaran padon purun jatkosuunnitteluun valitaan skenaario A.

Vanhankaupunginkosken ympäristöhistoriallinen selvitys 2023 on ansiokas ja se tukee Museoviraston tulokinnan mukaan padon säilyttämistä. Selvitys tuo esiin Vanhankaupunginkosken merkittävimpien kulttuurihistoriallisten arvojen liittymisen alueen historiaan Helsingin kaupungin syntypaikkana ja vesilaitoksen toimintapaikkana vuodesta 1876 vuoteen 1971. Vesi sitoo yhteen alueen rakennukset, padon ja muut rakenteet ymmärrettäväksi järjestelmäksi, johon niiden kulttuurihistoriallinen arvo tukeutuu. Selvityksen mukaan padon purkamisella olisi laajoja vaikutuksia, jotka ovat ristiriidassa niiden Vanhankaupunginkosken ympäristön ja padon merkittävien kulttuurihistoriallisten, maisemallisten ja rakennushistoriallisten arvojen kanssa, joihin useat aiemmat suojelupäätökset perustuvat. Purkaminen tuhoaisi patoon välittömästi liittyvät rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot kokonaan sekä aiheuttaisi merkittäviä välillisiä vaikutuksia myös laajempaan jokiympäristöön ja maisemaan.

Museoviraston aiemmat kannanotot

Museovirasto on aiemmissa kannanotoissaan, viimeksi Museoviraston pääjohtaja Tiina Merisalon ja kulttuuriympäristöpalvelut -osaston johtaja Ulla Salmelan kirjeessä Helsingin kaupunkiympäristölautakunnalle 2023, tuonut johdonmukaisesti esiin padon erityisen merkityksen valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluvassa valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY) Vantaanjokisuun vesi- ja viemärilaitokset https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4658. Jo 2015 Helsingin kaupungille annetussa kannanotossaan Museovirasto totesi, että pato on yksi Vantaanjokisuuhun vuosisatojen kuluessa rakentuneen teollisuushistorian keskittymän keskeisistä elementeistä, jonka poistaminen uhanalaistaisi valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön erityiset arvot.

Itähaaran kunnostushankkeen suunnitelmasta Museovirasto totesi Helsingin kaupungille 2018, että huolimatta länsihaaran vähenevästä vesimäärästä itähaaran kunnostussuunnitelma pienempien kalojen nousun mahdollistamiseksi on

toteuttamiskelpoinen, eikä aiheuta liian suuria muutoksia valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja sen arvoissa.

Museoviraston kanta

1. Padon ja siihen liittyvien rakenteiden/ympäristön kulttuurihistorialliset arvot ja vaikutusten merkittävyys (A–F)

Museoviraston lakisääteisenä tehtävänä on tuoda esiin kulttuuriperintöön liittyviä arvoja ja merkityksiä sekä arvioida muutoksia kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta. Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset on Helsingin RKY-valikoiman vanhinta, kaupungin perustamiseen palautuvaa kerrostumaa. Aivan sen vieressä on RKY-alue Helsingin Vanhakaupunki sekä valtakunnallisesti merkittävä muinaisjäännosalue Vanhakaupunki. Nämä molemmat ovat Helsingin kaupungin ensimmäisellä sijaintipaikalla. Vanhakaupunginkosken länsihaaran vesivoiman hyödyntämisen jatkumo alkaa historiallisten lähteiden perusteella jo 1500-luvulla. Kustaa Vaasa perusti kuninkaankartanon Helsinginjoen, nykyisen Vantaanjoen, suulle 1550. Kosken vesivoima on pyörittänyt myllyä 1550-luvulta alkaen jokseenkin keskeytyksettä vuoteen 1915 saakka. Kosken ympäristössä on pitkään ollut teollisuutta, mm. vesisaha 1550-luvulla ja 1735–1840, värjäämö ja polttimo 1700-luvun lopussa, myöhemmin mm. panimo ja tiilitehdas.

Vanhakaupunginkoski ympäristöineen on poikkeuksellinen kulttuurihistoriallisten merkitysten ja historian tihentymä ja Helsingin historiallisesti kerrostuneimpia alueita, jossa ihmisen toiminnan lähtökohtana on ollut maan ja veden kohtaaminen. Vanhakaupunginkosken vesilaitosympäristöön tiivistyy merkittäviä alueen historialliseen kehitykseen ja kerrostuneisuuteen, elinkeino- ja teollisuushistoriaan, rakennushistoriaan sekä rakennus- ja kunnallistekniikkaan liittyviä arvoja. Kokonaisuus on Suomessa ainutlaatuinen. Kohteen säilyneisyys, historialliset rakennukset ja rakenteet sekä ihmiskäden luonnonolosuhteista jalostama ympäristö ilmentävät paikan pitkää käyttöhistoriaa ja virtaavan veden merkitystä yhteiskunnan kehitykselle.

Vanhakaupunginkosken länsihaaran vuonna 1873 valmistunut kiilakivistä rakennettu holvipato on Suomessa ainutlaatuinen kaupunkirakenteeseen perustettujen vesivoimaympäristöjen edustaja. Osa sen ainutlaatuisuutta ovat myös sen 150 vuoden ikä ja säilyneisyys autenttisuudessa yhteydessä vesivoimaa hyödyntäneiden laitosrakennusten rinnalla.

Pato ja siihen kytketty vesivoimalaitos tuottivat tarvittavaa sähköä vuodesta 1876 lähtien Helsingin kaupungin vesilaitokselle, joka oli perustamisvuonna koko Suomen ensimmäinen vesilaitos toimien samalla esimerkkinä myös muille vastaaville laitoksille. Vantaanjoen vesi- ja viemärlaitokset -kokonaisuus kuvastaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n yhden tavoitteen ”Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille” historiallista rakentumista Suomen pääkaupungissa. Padon yläpuolisella alueella sijaitsee nykyäänkin Helsingin seudun ympäristöpalvelujen varavedenotto ja Viikinmäen jätevedenpuhdistamo, jotka muodostavat jatkumon alueen historialliselle käytölle.

Padolla on erilaisia sekä aineellisia että aineettomia arvoja. Pato ja siihen kytkeytyvät monet rakennukset välittävät tarinan Helsingin vesihuollon ja kunnallistekniikan kehityksestä sen varhaisvaiheista 1800-luvulta nykyaikaan. Pato ei ole täten pelkästään tekninen rakenne, kulttuurihistoriallinen monumentti tai kalojen nousueste, vaan todiste tarpeesta saada Vantaanjoesta sammutusvettä Helsingin palosuojeluun

sekä helpotusta vesipulaan ja asukkaille puhdistettua juomavettä korvaamaan likaisten kaivojen vesi.

Padon aineettomat arvot liittyvät erityisesti sen jo ikoniseksi muodostuneeseen lähes kuusi metriä korkeaan vesiputoukseen, joka on ollut nähtävyys-, kuvaus- ja retkikohteena jo ainakin 1800-luvulta alkaen. Koski, vesiputous ja padon säännelty vedenpinta vesipeileineen on ikuistettu eri aikoina moniin maalauksiin ja lukuisiin valokuviin. Erityisen suosittua on ollut Vantaanjoen jäiden lähdön seuraaminen keväisin. Edelleen veden voima ja sen eri vuodenaikojen mukaan vaihtuva virtaus, äänimaisema ja veden eri olomuodot vesihöyrystä jäälauttoihin ja jääpuikkoihin houkuttelevat katselijoita ja valokuvaajia padon ja kosken partaalle. Täten pato ja veden tarina edustavat tunnistettuna paikkana ylisukupolvisia aineettomia käytäntöjä, tapoja, muistoja ja jaettuja kokemuksia. Tunnetun maamerkin ja kuvauskohteen katoaminen voisi johtaa voimakkaisiin menetyksen tuntemuksiin, jos vakiintunut ja tuttu maisemaelementti menetettäisiin lopullisesti.

Länsihaaran padon ei ole todettu tarvitsevan toimenpiteitä tai olevan huonokuntoinen vuoden 2022 viranomaistarkastuksessa. Kunnossa oleva, holvirakenteeltaan erityinen ja aikaa kestävällä tekniikalla rakennettu kivipato on merkittävä osa kokonaisuutta: se konkretisoi ja tekee ymmärrettäväksi vesilaitoksen toimintaa varten tarvittun vesivoiman käyttöä Helsingin syntypaikalla.

Jos pato puretaan ja paikalle rakennetaan uudenlainen kalataloudellisin perustein määritelty historiaton koski, ovat vaikutukset kulttuurihistoriallisiin arvoihin ja RKY-statukseen erittäin haitalliset ja peruuttamattomat. Purkamisen myötä patoon välittömästi liittyvät kulttuurihistorialliset arvot tuhoutuisivat täysin.

2. Maisema- ja kulttuuriympäristövaikutukset (myös vedenpinnan/virtaaman muutoksista johtuvat muutokset)

Jos pato puretaan ja länsihaaraan rakennetaan koski, jollaista paikalla ei ole koskaan ollut, muuttuu maisema rajusti. Patoa ei ole nähtävä pelkästään rakenteena, vaan sen maisemallinen vaikuttavuus syntyy suurelta osin myös siitä, miten uomassa virtaava vesi sen myötä käyttäytyy ja asettuu maisemaan: padon yläpuolelle muodostuvaksi vesipeiliksi ja pystysuoraan alas kuohuvaksi putoukseksi. Ikoninen näkymä on yksi merkittävistä ja tunnetuista maisemista Helsingissä.

Pato on maisemallisesti hallitseva ja vahvasti korostuva kiinnekohta ja maamerkki, jonka purkaminen heikentäisi olennaisesti koko RKY-kohteen maisemallista merkittävyyttä sekä asemaa ympäristössä myös laajemmin tarkasteltuna. Padon purkaminen aiheuttaisi virtausten ja vedenpinnan tason muuttuessa suuria välillisiä vaikutuksia itse Vanhankaupunginkoskeen sekä laajemmin jokimaisemaan. Vaikutukset voivat olla myös ennalta arvaamattomia, etenkin luonnonolosuhteisiin.

Vantaanjoen virtaama vaihtelee luontaisesti paljon vuodenaikojen mukaan ja reagoi nopeasti sateisiin. Virtaaman määrän vaihtelun myötä länsi- ja itähaara näyttäytyvät erilaisina. Länsihaarassa voi nykytilanteessa olla kesäisin usean viikon jaksoja, jolloin padon yli ei tule juuri lainkaan vettä ja putous on kuiva. Padon yläpuolen patoaltaassa on kuitenkin aina vettä. Niinä aikoina, kun padon alapuolinen alue on pieneltä matkalta kuiva, on mahdollisuus nähdä sekä padon lohkokivirakenne että kuiva tai vähävetinen jyrkkärantainen länsihaaran jokiuomamaisema peruskallioineen ja pohjakivikoineen. Kuivan alueen määrää pienentää luontaisesti se, että merivesi nousee Vanhankaupunginkosken suvantoon ja pitkälle myös länsihaaraan.

Skenaario G:ssä veden määrä länsihaarassa ja padossa vähenisi veden ohjautuessa enenevästi itähaaraan ja padon alapuolinen alue olisi kuivana eri arvioiden mukaan 180–200 päivää vuodesta. Kuivien päivien määrä siis lisääntyisi huomattavasti nykytilanteesta. Padon yläpuolella vesipinta kuitenkin säilyisi. Museovirasto pitää padon säilymistä niin oleellisena elementtinä alueen kokonaisuudessa, että veden väheneminen padolla on hyväksyttävissä.

On syytä huomioida, että Sitowisen Vaihtoehtoiset skenaariot ja vaikutusarviointi -selvityksen maiseman yhteenvetotaulukon mukaan skenaarion G maisemallinen vaikutus on muihin skenaarioihin verrattuna selkeästi positiivisin: G:n maisemavaikutus numerona ilmaistuna on 3, skenaarioiden A ja B osalta se on -11, skenaarion C osalta -14 ja skenaarioiden D – F osalta -16.

3. Keskeisistä reunaehdoista ja lieventämistoimista jatkosuunnittelulle

Museoviraston näkemyksen mukaan padon merkitys kulttuuriympäristölle ja maisemalle on niin merkittävä, että padon purkamisen ja uudenlaisen kosken rakentamisen haitallisia vaikutuksia olisi vaikea käytännössä lieventää. Museovirasto ei tässä vaiheessa ota kantaa mahdollisiin lieventämiskeinoihin tai Sitowisen Vaihtoehtoiset skenaariot -selvityksen sanoin ”kompensoiiviin toimiin”, koska pitää niiden vaikutusta hyvin vähäisenä todelliseen kulttuuriympäristölle aiheutettuun haittaan nähden.

Purkamishankkeen eteenpäin viemisellä on juridisia reunaehtoja.

Vanhankaupunginkoski on suojeltu kaikilla kaavatasoilla ja padon purkaminen edellyttää kaavamuutoksia. Padolla on asemakaavassa suojelumerkintä s-3 (suojeltava alueen osa, jolla olevat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusia siten, että ympäristön historiallinen arvo säilyy). Asemakaavassa on myös erilaisia padon lähialueita ja niillä olevia rakennuksia koskevia suojelumääräyksiä, kuten padon molemminpuolisia maa-alueita koskeva suojelumerkintä s-2 (suojeltava alueen osa, joka on kunnostettava siten, että sen historiallinen arvo säilyy).

Mahdollisessa asemakaavan muutostyössä on huomioitava rakennettuun ympäristöön liittyvien erityisten arvojen hävittämiskielto, yleiskaavan suunnittelumääräyksen ohjausvaikutus sekä kuntia koskeva velvoite edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista. Asemakaavoituksessa on arvioitava myös vaihtoehtoiset tavat tavoitteiden saavuttamiseksi, esimerkiksi itähaarassa saavutettavat hyödyt kalojen nousuolosuhteille.

Yleiskaavassa alue on merkitty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009 -alue) ja sitä koskee seuraava suunnittelumääräys: Valtakunnallisesti merkittävillä maisema- ja kulttuuriympäristöalueilla valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon suunnittelussa. Suunnittelussa on sovitettava yhteen kaavassa osoitettu maankäyttö ja maisema- ja kulttuuriympäristöarvot. Yksityiskohtaisessa suunnittelussa tulee selvittää ajankohtainen päätöstilanne.

Maakuntakaavassa alue on osoitettu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi ja sitä koskee suunnittelumääräys: Yksityiskohtaisemmassa alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on turvattava valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot. Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot

on otettava huomioon alueita kehitettäessä. Alueen suunnittelussa on arvioitava ja sovitettava yhteen maakuntakaavassa osoitetun käyttötarkoituksen mukainen maankäyttö sekä alueen maisema ja kulttuuriympäristöarvot.

Koska Vanhankaupunginkoski kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön, tulee Vanhankaupunginkoskea koskevissa prosesseissa ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. RKY-inventointi on maankäyttö- ja rakennuslain (nyk. alueidenkäyttölaki) tarkoittama valtioneuvoston vahvistama valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen inventointi rakennetun kulttuuriympäristön osalta. RKY-alueet tulee huomioida alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Lisäksi RKY-alueilla alueidenkäytön on sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen.

Padon purkamisen vaikutukset olisivat laajat ja ne hävittäisivät huomattavasti Vanhankaupunginkosken ympäristön ja padon valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia, maisemallisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Aiemmat suojelupäätökset perustuvat näihin arvoihin, eikä ympäristössä ole tapahtunut sellaisia muutoksia, että kokonaisuutta olisi nyt syytä arvioida toisin. Jos pato purettaisiin, olisi sen sijaan arvioitava uudelleen, miltä osin kohdetta voidaan pitää valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä.

Käytettävissä olevan selvityksen perusteella Museovirasto katsoo, ettei padon purkamisen edellyttämille kaavamuutoksille ole padon kulttuurihistoriallisen merkityksen johdosta ja RKY-alueen erityisten arvojen kannalta oikeudellisia edellytyksiä eri kaavatasojen sisältövaatimusten, rakennettuun ympäristöön liittyvien erityisten arvojen hävittämiskiellon ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutusten kannalta.

Padon purkaminen vaatisi vesilain mukaisen luvan. Vesiluvan myöntämisharkinnassa sovelletaan intressivertailua, jonka mukaisesti lupa myönnetään, jos hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua tai jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin (VL 3 luku 4 § 1 mom.). Tässä intressivertailussa padon purkamisesta seuraavat kulttuurihistoriallisten arvojen menetykset otettaisiin muun ohella huomioon yleiselle edulle koituvana menetyksenä suhteessa saavutettaviin hyötyihin.

Mikäli padon purkamiseen, uudenlaisen kosken ja pohjapatojen rakentamiseen päädytään, tulee arvioitavaksi arkeologisten lisäselvitysten tarve ainakin kosken ylävirran puoleisessa jokiuomassa ja -rannoilla.

4. Museoviraston kanta suositellulle etenemiselle (vaihtoehto G ja jos purku etenee, A/B:n periaatteet).

Museovirasto pitää skenaariota G ainoana toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona kulttuuriympäristön arvojen säilymisen kannalta. Pato tulee säilyttää ja kalojen nousumahdollisuuksia pyrkiä parantamaan itähaaran kunnostamisella. Tuoreimmat selvitykset eivät ole tuottaneet padon purkamista puoltavaa uutta tietoa, vaan päinvastoin selvitykset puoltavat padon säilyttävää ratkaisua.

Skenaario G mahdollistaa esitetyistä skenaarioista parhaiten luonto- ja kulttuuriperintöarvojen kestävä yhdistämisen Vantaanjoen ainutlaatuisessa kaksiaaraisessa jokisuistossa: länsihaarassa säilyy 1873 valmistunut ikoninen pato

vesimaisemineen, itähaarassa uudet kunnostustyöt mahdollistavat vaelluskalojen elinolojen parantamisen. Yhdessä kumpikin haara erityisominaisuuksineen nostaa koko alueen arvoa, edistää monimuotoisuutta ja erilaisia käyttömuotoja sekä virkistys- ja matkailuarvoja ja tarjoaa mahdollisuuden sektorirajat ylittävään dialogiseen yhteistyöhön kohti uudenlaisia elvyttäviä ja yhteisiä Vanhankaupunginkosken, Vantaanjokisuun, meren ja padon muodostamia vesimaisemia. Vaihtoehto G tarjoaa myös kulttuurisesti, sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävimmän ratkaisun Vanhankaupunginkosken alueen tulevaisuuteen.

Skenaarioissa A-F menetettäisiin sekä kulttuuriperinnön arvoja että muokattaisiin ja louhittaisiin koskea tavalla, joka hämärtäisi paikan kulttuuri- ja luonnonhistoriallista merkitystä. Vanhankaupunginkosken historialliset kerrostumat ja pitkä vesivoiman hyödyntämisen historia ovat syntyneet nimenomaan länsihaaran profiililtaan jyrkän, luontaisesti vesivoiman hyödyntämiselle sopivan kosken ympärille.

Vanhankaupunginkosken haarojen jyrkkyys on noin 1800 miljoonaa vuotta vanhan peruskallion muotojen määrittämä. Kalataloudellisin perustein länsihaaraan suunniteltu loiva koski tulisi olemaan täysin uudenlainen koskiympäristö, jollaista paikalla ei ole luontaisesti ollut. Siten skenaarioissa A-F padon purkamisen jälkeen länsihaaraan rakennettava loiva koski olisi paikan luontaisen olemuksen vastainen ja hämärtäisi luonnonympäristön merkityksen kulttuuriympäristön syntymisen mahdollistajana.

Vanhankaupunginkosken kaksihaaraisessa jokisuistossa on jo nykytilanteessa kulkuväylä lähes kaikille vaelluskaloille. Vantaanjoki ei ollut mukana vuoden 2012 Kansallisessa kalatiestrategiassa listattujen vaellusyhteyden parantamisen kärkikohteiden joukossa, sillä se jo täytti aikajänteeltään 2020-luvun lopulle ulottuvan strategian tavoitteet: Vanhankaupunginkosken padon ohi pääsee vapaana virtaavaa itähaaraa pitkin ja vaelluskalojen lisääntymiskierto toimii osalle lajeista erinomaisesti. Vantaanjoki on jo nykyisin Suomenlahden merkittävimpiä meritaimenjokia.

Lopuksi

Luonto- ja kulttuuriarvot on mahdollista sovittaa yhteen. Patojen purkamista on pidetty monissa kohteissa myös kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta mahdollisena, esimerkkeinä Hiitolanjoki ja Tikkurilankoski, mutta nämä padot ovat poikenneet Vanhankaupunginkosken länsihaaran padosta iältään, historialtaan, merkitykseltään ja ympäristöltään. Lisäksi nämä patokohteet ovat olleet täydellisiä vaellusesteitä vaelluskaloille, toisin kuin Vanhankaupunginkoski, jossa itähaara mahdollistaa kalojen kulun.

Virtavesiympäristöt ovat erilaisia ja niissä on tarpeen toteuttaa erilaisia, kuhunkin ympäristöön ja sen piirteisiin ja arvoihin soveltuvia ratkaisuja. Kansallisen kalatiestrategian päivitys on valmisteilla. Siinä korostetaan muun muassa vesistöjen toisistaan poikkeavien lähtökohtien tunnistamista, toimenpiteiden vesistökohtaista suunnittelua ja vesistöjen eri käyttömuotojen yhteensovittamista.

On merkittävää, että Vantaanjoella kalojen tilanne on jo nykyisellään hyvä. Kulttuuriperintö ja luonto ovat Vanhankaupunginkoskella ainutlaatuisella tavalla kytköksissä toisiinsa ja määrittävät yhdessä ympäristöä. Vanhankaupunginkoskella vastakkainasetteluun luonnon ja kulttuuriympäristön välillä ei ole syytä. Molemmat voidaan säilyttää samassa ympäristössä ja maisemassa toteuttamalla skenaario G.

Osastonjohtaja

Ulla Salmela

Erikoisasiantuntija

Maija Matikka

Liitteet

Jakelu Helsingin kaupunki/Kaupunkiympäristön toimiala/Maankäyttö ja kaupunkirakenne

Tiedoksi Helsingin kaupunki / Helsingin kaupunginmuseo

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/15373/2026

**HELSINKI, Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon
purku ja uomakunnostukset**

Asiakirja / Dokument / Document

MV/15373/2026-2

**HELSINKI, Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon
purku ja uomakunnostukset**

Signed By:Matikka Maija 91288827V
Signed at:2026-08-27 09:09:40 +03:00
Reason:I approve this document

Signed By:Salmela Ulla 912889616
Signed at:2026-08-27 09:43:07 +02:00
Reason:I approve this document

Kannanotto
24.08.2026
828/00.02.022.0220/2026

Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala
Maankäyttö- ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus
Asemakaavoitus, Pohjoiskoillinen
Kaisa Jama
kaisa.jama@hel.fi

Vanhankaupunginkoski – padon purun skenaariot (A–G) / vesi- huollon ja vesitalouden näkökulmat, Helsinki

Vanhankaupunginkoski, padon purun skenaariot (A-G) / vesihuollon ja vesitalouden näkökulmat

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä kiittää otsikossa mainitusta lausuntopyynnöstä ja esittää kannanottonaan seuraavaa:

HSY:llä on kaksi Päijänteen raakavettä käyttävää vedenpuhdistuslaitosta. Molempien laitosten varavesilähteenä toimii Vantaanjoki. Vesihuollon toimintavarmuuden kannalta on kaikissa tilanteissa turvattava, että Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitokselle voidaan tarvittaessa johtaa riittävästi raakavettä Vantaanjoesta.

Pikkukosken ja Vanhankaupungin padon välinen jokiosuus muodostaa vedenpuhdistuslaitoksen raakavesialtaan. Vantaanjoen vettä käytettäessä on olennaista, että raakavesialtaassa säilyy varavedenoton kannalta riittävä tilavuus eikä vedenpinta laske merkittävästi.

Tarkastelluista vaihtoehtoista skenaario G on vesihuollon näkökulmasta paras. Itähaaran kunnostus laskee vedenpintaa vähiten ja turvaa siten parhaiten riittävän vesimäärän säilymisen raakavesialtaassa.

Skenaarioissa A ja B vedenpinta laskee tarkastelluista vaihtoehtoista eniten. Mikäli jatkosuunnittelussa kuitenkin päädytään padon purkamiseen skenaarion A tai B mukaisesti, raakavesialtaaseen pinnanlaskun jälkeen jäävän tilavuuden arvioidaan olevan edelleen vesihuollon kannalta hyväksyttävällä tasolla.

Jatkosuunnittelussa tulee kaikissa vaihtoehtoissa varmistaa, että Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitokselle voidaan tarvittaessa johtaa riittävästi raakavettä Vantaanjoesta.

Yhteyshenkilönä tarvittaessa toimii kehittämisinsinööri Matti Löksy, matti.loksy@hsy.fi, puh 050 080 7982.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä
Vesihuolto, vedenpuhdistus

Veli-Pekka Vuorilehto
osaston johtaja

Lausunto
24.08.2026
828/00.02.022.0220/2026

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Tiedoksi

HSY:n kirjaamo

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

PL 100, 00066 HSY, Puh. 09 1561 2110, Y-2274241-9, www.hsy.fi

Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster

PB 100, 00066 HSY, Tfn 09 156 2110, FO-2274241-9, www.hsy.fi